

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXXIV

1937

ŠTEVILKA 10-11

NAŠE DRŽAVNE FINANCE

V petek dne 19. novembra je predložil finančni minister g. Dušan Letica narodni skupščini proračun za leto 1938—1939. Obenem je pa predložil tudi zaključni račun za leto 1936—1937., ki je poteklo dne 31. avgusta 1937. To je hvalevreden napredek v našem državnem računovodstvu in smo s tem prišli do izvajanja ustavnih določil, da morajo biti zaključni računi za preteklo računsko leto obenem s predlogom proračuna predloženi narodnemu predstavništvu. S tem imamo zaključne račune naše države sklenjene od 1924—1925 dalje do 1936—1937. Manjkajo pa še zaključni računi za 1917, 1918, 1919—1923, pri katerih pa so še znatne težkoče radi vojnih in drugih razmer.

Da vidimo, s kakšnimi zamudami so bili predloženi prejšnji zaključni računi, navajamo nekaj zanimivih podatkov, ki kažejo, kdaj je finančno ministrstvo predložilo zaključne račune in kdaj jih je odobrila Glavna kontrola.

	Zaključek računov	Predlog fin. min.	Odobritev Gl. kontrole
1930—1931	31. avgusta 1931	3. febr. 1932	6. junija 1932
1931—1932	31. avgusta 1932	14. jan. 1934	22. sept. 1933
1932—1933	31. avgusta 1933	10. julija 1935	13. avg. 1935
1933—1934	31. avgusta 1934	29. jan. 1936	29. nov. 1935
1934—1935	31. avgusta 1935	11. marca 1936	28. febr. 1936
1935—1936	31. avgusta 1936	marca 1937	12. febr. 1937
1936—1937	31. avgusta 1937	16. nov. 1937	12. nov. 1937

Namesto, da je treba čakati eno leto ali dve na zaključni račun, imajo sedaj priliko poslanci in senatorji, da pravočasno presodijo, kako se je izvrševal prejšnji proračun in kakšen je prav za prav finančni položaj države, saj proračun odnosno njegovo izvajanje ni popolna slika državnih financ. Šele račun obratne glavnice glavne državne blagajne ter posebno nje bilanca dajo dopolnilo k proračunu in s tem celotno sliko. Posebno je to važno poudariti radi tega, ker gredo skoro vse velike finančne transakcije ravno skozi te račune, ne pa skozi proračun.

O poslovanju v prejšnjih letih nam daje lep pregled tabela, ki jo je objavil finančni minister v zaključnem računu za 1935—1936 za dobo

od 1925—1925 dalje. To leto moremo smatrati za važen mejnik, ker je bila v tem letu izvršena dejanska stabilizacija dinarja, kateri je sledila l. 1931. zakonita stabilizacija. Iz te tabele smo povzeli samo najvažnejše podatke (v milij. din):

	proračunski presežek ali primanjkljaj	presežek ali primanjkljaj obratne glavnice	končni rezultat
1924—1925	298'15	— 142'5	155'64
1925—1926	286'6	— 113'6	173'0
1926—1927	13'65	32'8	46'44
1927—1928	336'14	— 325'36	10'8
1928—1929	240'0	— 504'2	— 264'2
1929—1930	1.632'3	— 1.118'6	513'7
1930—1931	435'46	— 942'0	— 506'55
1931—1932	— 626'56	507'74	— 118'8
1932—1933	— 422'1	— 35'6	— 457'7
1933—1934	— 30'26	— 318'3	— 348'5
1934—1935	379'6	— 530'6	— 151'0
1935—1936	438'6	— 2'2	436'44

V dobi od 1924—1925 do 1934—1935 so znašali presežki (skupni) dohodkov nad izdatki 899'6, primanjkljaji pa 1.846'84 milij., tako da je bil na koncu tega leta izkazan deficit kot negativni saldo obratne glavnice v znesku 947'26 milij. din. Ta deficit je nastal predvsem v 5 letih krize ter je trajal od 1930—1931 do 1934—1935.

Proračunski dohodki so izkazovali v teh letih presežek izdatkov nad dohodki, torej primanjkljaj v treh letih 1931—1932 do 1933—1934, toda končni saldo državnega gospodarstva je bil negativen tudi v dveh drugih letih, tako da je bil izkazan primanjkljaj skoro 1 milijarde din. Tako je prišla v leto 1935—1936 državna blagajna s pasivnim saldom s skoro 1 milijardo dinarjev, ki pa je bil odstranjen z dobrim uspehom zadnjih dveh let državnega gospodarstva in tako je država imela na koncu 1936—1937 zopet aktivni saldo za prenos v naslednje leto v znesku 48'14 milij. dinarjev, kar je vsekakor dober znak za državne finance.

Izvrševanje državnega proračuna je leta 1936—1937 pokazalo ugodnejšo sliko kot leta 1935—1936. Leta 1936—1937 so znašali državni dohodki 10.571'4 milij., prejšnje leto pa 10.000'8 milij. din. Dohodki so torej narasli na 570'6 milij. din, izdatki pa za 496'4 na 10.058'6 milij. din. Izvenproračunski dohodki so znašali 1936—1937 2.695'0 milij. din, izdatki pa so šli predvsem za odpise terjatev državnih ustanov v znesku 824'98 milij. din in za kritje deficitov prejšnjih let v skupnem znesku 947'26 milij. din.

Donos neposrednih davkov

Vsi neposredni davki so bili proračunani leta 1936—1937 na 2.299 (1935—1936 na 2.280) milij. din, dejansko pa so dali 2.389'9 (2.196'44) milij. din. Naslednja tabela nam kaže donos neposrednih davkov po po-

sameznih skupinah za zadnji dve računski leti v milij. din v primeri s proračunom:

	1935—1936		1936—1937	
	proračun	dejanski donos	proračun	dejanski donos
zemljarina	456'0	398'3	450'0	434'0
zgradarina	300'0	271'0	270'0	275'6
pridobnina	320'0	287'74	280'0	298'66
rentnina	60'0	53'34	20'0	44'6
družbeni davek	200'0	154'8	190'0	179'15
uslužbenski davek	255'0	252'9	220'0	252'34
samski davek	2'0	2'04	2'0	1'7
obresti	24'0	17'9	20'0	23'64
poslovni promet	490'0	579'75	660'0	678'7
vojnica	8'0	5'0	7'0	9'35
izredni prispevek k				
uslužb. davku	80'0	43'2	75'0	41'5
zaostanki	85'0	130'4	85'0	150'6

Iz te razpredelnice se vidi, da je zlasti velik v primeri s proračunom donos zaostalih davkov. Tudi uslužbenski davek je radi večje zaposlitve znatno narastel. V zvezi s povečanjem stopnje davka na poslovni promet je tudi povečani donos tega davka, ki je postal najvažnejša davčna oblika neposrednih davkov, dočim je do let krize bila najvažnejša v tej skupini zemljarina.

Od leta 1935—1936 na 1936—1937 se je znižal donos rentnine, nadalje samskega davka, izrednega prispevka k uslužbenskemu davku. Znatno je tudi prirastek pri družbenem davku, h kateremu je škrti tudi dividendni davek ter davek na latentne rezerve.

V tekočem proračunskem letu so vsi neposredni davki proračunani na 2.479.000.000 din pri dejanskem donosu leta 1936—1937 v znesku 2.389.920.161 din. Ta donos bo gotovo dosežen, kar dokazujejo tudi dosedaj objavljeni podatki za prvih 6 mesecev računskega leta 1937—1938, ko so neposredni davki dali že 1.272'3 milij. din. V prvih 6 mesecih proračunskega leta 1936—1937 so dali neposredni davki samo 1.064'5 milij. din in znaša torej povečanje v teku enega leta že 207'8 milij. din. **Oec.**

GOSPODARSTVO ITALIJE

Pisali smo o gospodarstvu Italije in o njenem stremljenju po gospodarski avtarkiji. Da sliko izpopolnimo, pridenemo še nekaj.

Že v letih 1932—1934 se je gospodarski položaj Italije polagoma zboljšal. Odločitev je pa padla leta 1935., ko je abesinski konflikt v zvezi s sankcijami prisilil vlado, da je s še večjo energijo kot dotlej nastopila pot kolikor mogoče obsežne gospodarske samopreskrbe. V sredi tekočega leta se zdi, da je italijansko gospodarstvo — po svojem značaju in deloma tudi po svojem ustroju bistveno drugačno kot je bilo v pred-

krizni dobi — zopet doseglo zadnjo konjunktorno višino leta 1929. in jo morda celo prekoračilo.

Vsled pospešenega oboroževanja je industrijska produkcija v začetku hitro narasla in je bilo število zaposlenih v poletju 1935 le malo nižje kot v poletju 1929. V zimskih mesecih 1935/36 je nastala vsled pomanjkanja surovin in težkoč v inozemski prodaji nekaterih važnih vrst industrijskega blaga reakcija. V sredi leta 1936. je pa nastopilo novo dviganje. Zlasti dobave za Abesinijo so dosegle večji obseg in zunanja trgovina se je po odpadu sankcij kmalu zopet okrepila. Naravnost skokoma je rasel izvoz Italije po podvrednotenju lire z dne 5. oktobra 1936; pri tem se ni dvignila samo vrednost izvoženega blaga, temveč tudi količina. Obenem je udejstvitev od Mussolinija v marcu 1936 napovedanega avtarknega programa čimdalje bolj zaposlila gospodarske sile naroda. Število delovnih ur v industriji je bilo v letošnjem juniju za 20% višje kot v isti dobi preteklega leta in le še za 10% manjše kot v juniju l. 1929. Izvoz je bil v drugem letošnjem četrtletju po vrednosti za 145 odstotkov večji kot lani, izvozne množine so že od marca t. l. znatno večje kot so bile leta 1929. Število brezposelnih je znašalo v sredi leta 1934. skoraj 900.000; sedaj so že skoraj vsi vpreženi v delovni proces. Od septembra 1935 dalje nimamo o brezposelnih nobenih podatkov več. Zlasti mehanična industrija toži vedno bolj nad pomanjkanjem strokovnih delovih moči.

Smernice za avtarkno politiko Italije sta dala Mussolinijeva govora od 23. marca 1936 in 15. maja 1937. Dosedanji uspehi so vidni iz dejstva, da se je kljub vsem težkočam dvignila produkcija črnega premoga vključno z antracitom od 217.000 ton v letu 1929. na 825.000 ton v letu 1936. Za tekoče leto pričakujejo več kot en milijon ton. Upajo, da bodo v kratkem prišli na ca 4 milijone ton, kar bi bila približno tretjina letne porabe Italije, ki znaša 10 do 12 milijonov ton. Železnih rud ima Italija toliko, da bi mogla v doglednem času domačo porabo sama popolnoma kriti. V boksitu upajo, da se Italija kmalu ne bo samo sebe krila, temveč da bo mogla celo izvažati, in sicer večje množine. Iskanje petrolejskih virov je ostalo pač brez bistvenih uspehov, a napravili so rafinerije za predelovanje albanskega petroleja in za dobivanje petroleja iz skriha. Italijanska vlada pričakuje, da bo v slučaju sile že v jeseni leta 1938., vštevši albanski petrolej, mogla postati neodvisna od inozemstva. Podamo nekaj statističnih podatkov:

Produkcija v 1000 ton

Leto	Črni premog	Boksit	Železna ruda	Surovo jeklo	Bencin
1929	216,7	192,8	722,0	2142,8	20,7
1932	255,4	86,6	427,1	1391,4	156,9
1933	334,4	94,9	525,6	1783,7	163,0
1934	373,6	131,3	502,1	1849,8	125,8
1935	442,5	170,1	568,8	2209,2	103,1
1936	826,0	272,4	824,7	2024,6	130,4

V početkih šele so stremljenja po domačem pridobivanju k a v č u k a. Največji so uspehi na polju tekstilnih surovin. Produkcija predilnih snovi je v sredi leta 1937. odgovarjala letni produkciji nad 1 mil. ton

spričo skupne porabe tekstilnih surovin v znesku 3,2 do 3.6 mil. ton. Umetne svile so producirali leta 1929. 32.000 ton, lani pa 39.000 ton. Mnogo uspehov javlja tudi kemična industrija. Seveda je v samopreskrbi s surovinami še mnogo vrzeli, vendar je pa položaj mnogo boljši kot je bil pred abesinskim konfliktom. Vse se pa nikdar ne bo moglo popraviti. Surogat je surogat.

Z vsem tem delom vzporedno se vrši obnova izmenjalnih stikov z inozemstvom, ki so jih sankcije večkrat motile. Italijanska vlada si izrecno prizadeva, da v okviru svoje avtarkijske politike privede Italijo kolikor mogoče hitro in brez trenja v okvir svetovnega gospodarstva. V tej smeri se gibljejo trgovske pogodbe, ki so bile sklenjene po ukinitvi sankcij. Zopetni vstop v svetovno gospodarstvo je pač v prvi vrsti pospešilo podvrednotenje lire, ker so s tem dobile italijanske cene zopet priključek na svetovni trg in je postal italijanski eksport tudi brez državne pomoči zopet zmožen konkurence. Navzgor na krivulja italijanskega izvoza je od tedaj naprej zelo močna in je dvig eksporta nudil tudi možnost za krepko zvišanje importa. Tako so mogle biti na novo izpopolnjene zaloge surovin, ki so bile deloma že izčrpane, zlasti v bombaževini in volneni industriji, in je mogla z uvozom biti krita po slabi lanski letini izredno visoka dodatna potreba žita, oljnih rastlin in mesa. Ta uvozna potreba je bila tako obsežna in nujna, da je prišlo zaenkrat celó do zelo visokega uvoznega previška. Ker je pa letošnji pridelek dober in se more potreba žita za leto 1937/38 v obilni meri kriti iz domačega doneska, upajo, da se bo pasivni saldo zopet močno znižal. Podamo nekaj števil:

Mesečna povprečnost	Uvoz v milijonih lir, vključno kolonije	Izvoz
1929	1797,1	1269,7
1932	689,0	567,6
1933	619,3	499,2
1934	640,8	435,4
1935	649,2	436,5
1936	501,1	454,9
1937 januar	902,9	661,5
1937 marec	1081,9	828,2
1937 maj	1352,8	848,2
1937 junij	1567,1	1162,1

Seveda se pa gospodarski razmah Italije ni mogel doseči brez izrednih naporov in tudi ne brez gotovih žrtev. Ob vzdržanju načela, da se pusti zasebni iniciativi kolikor mogoče obsežen delokrog, so zlasti zunanjo trgovino in kreditne zadeve podredili državnemu vodstvu, pri čemer se trudijo, da se načelo centralizma ne pretirava. Največje so bile tekoče potrebe za armado in za oboroževalno avtarkijo, pozneje pa bolj in bolj tudi že kolonialne investicije. Sredstva za državno vodstvo so dali zvišani davki, z veliko spretnostjo najeta posojila in kreditno razširjenje; vse to je bilo v zvezi s politiko cen in mezd, ki je merila najprvo na stabilne mezde in na preprečenje hitrega naraščanja cen. Neka omejitev porabe je izšla iz zaostalosti mezd za

cenami, ki so narasle vsled kreditnega razširjenja. Upajo pa, da se bodo žrtve, ki jih morajo prinašati široki sloji italijanskega prebivalstva za dalekosežne narodno-politične in narodno-gospodarske cilje, mogle polagoma omiliti. Tako so mogli v pomladi 1936 in 1937 plače in mezde zvišati. Spričo odločnosti državnega gospodarskega vodstva za dosego stavljenih ciljev, spričo še vedno obstoječih delovnih rezerv in spričo poživljenja zunanje trgovine so dani predpogoji za nadaljnji razmah na široki podlagi, v koji razmah se bodo polagoma morda vključile tudi industrije porabnih blagovnih vrst.

Do leta 1934. je bila italijanska gospodarska politika mešanica deflacionističnih in ekspanzionističnih tendenc, pozneje so prevladale izpodbudne in gonilne sile, in posledica je bila smotreni, obsesni in hitri razvoj narodno-gospodarskih produktivnih sil, kar bi se pod močnejšim zasebnim vodstvom gospodarstva spričo velikih ovir ne bilo moglo izvesti. Sicer pa: kar velja za eno državo, še ne velja za drugo.

*

V začetku oktobra t. l. je prinesla »Neue Zürcher Zeitung« članek svojega poročevalca v Rimu, v katerem pravi:

V teku septembra so številne italijanske industrijske zveze obravnavale o predlogih za izvedbo avtarkičnega načrta v posameznih industrijskih panogah, kakor ga je predlagal Mussolini. Tako je imela zveza kemične industrije več zborovanj, na katerih se je posvetovala o štirinajstih poročilih pododborov glede produkcije gorivnih snovi s pomočjo petroleja, asfalta itd., glede produkcije strojil, maščob, rastlinskega olja, esenc, parfumov, barvil, kislin, superfosfatov, klora, kalija, aluminija itd. Iz končnega poročila zveni prepričanje, da smatrajo polno avtarkijo kemične industrije za izvedljivo ter da jo smatrajo preko tega tudi za najvažnejše orožje v borbi za splošno gospodarsko neodvisnost.

Zveza za vodo, plin in elektriko je proučevala možnost, kako bi se dale pri gradbi vodovodov tuje sirovine, zlasti železo, nadomestiti z domačimi, n. pr. s cementom. Razmotrivali so gradbeni načrt, ki naj bo pod vodstvom vlade izveden do leta 1940. in ki meri na zadostno preskrbo z električnim tokom; ugotovili so, da se bo v okviru tega gradbenega načrta uporabila le izredno majhna množina inozemskih snovi.

Zveza kovinske in strojne industrije ima izredno težko nalogo, da preosnuje preobrate, ki so uporabljali doslej v prvi vrsti inozemske rudnine, na one surovine, ki so na razpolago doma. Nabavni stroški imajo pri tem veliko vlogo. Strukturna reforma težke industrije zahteva razširjenje že obstoječih in gradbo novih obratov, ki odgovarjajo spremenjenim zahtevam na tehniškem in gospodarskem polju. Na vrsti je bil tudi avtarkični načrt plovbe in gradbe ladij, pri čemer naj velja načelo, da naj italijanska trgovska mornarica zagotovi prevoz vseh v okviru splošnega avtarkičnega načrta potrebnih surovin. Italijanske ladjedelnice bi morale dobavljati ladje torej za isto ceno kot jih dobavlja inozemstvo, da bi mogle ladje prevažati surovine z istimi vozninami. Priključno je bila določena ladijska tonaža, ki jo predvideva novi program težke industrije. Glede produkcije aluminija gre zlasti za to, da se zasebna iniciativa loti zgradbe novih in razširjenja starih podjetij. Glede novih električnih central pravijo, da bodo dogotovljene do leta 1940.

Rudarski odbor je raziskoval učinke izvoza in uvoza rudnin na italijansko trgovinsko bilanco, s ciljem, da se z zvišanim izvozom v Italiji v veliki izmeri se nahajajočih rudnin doseže izenačenje te bilance. Baker naj se v obilni meri nadomesti z aluminijem, produkcija cina naj v kratkem krije skoraj vso domačo porabo.

Vse sklepe raznih korporacij so predložili Osrednjemu korporacijskemu odboru. Na zborovanju tega odbora sredi oktobra so ugotovili, v koliko je avtarkični načrt že izveden in kaj naj se v bodoče naredi. Mnoge blagovne vrste, ki so jih doslej v inozemstvu kupovali, se izdelujejo sedaj v večjih množinah v lastnem gospodarstvu ali pa se nadomeščajo z novodobnim materialom. »Motnje« pa, ki so jih povzročile sankcije, trajajo deloma še naprej. Številni italijanski dobavitelji čutijo, da se more enkrat zgubljeni trg pozneje le z velikimi težavami dobiti nazaj. — Če hočemo videti, kaj se je že vse doseglo, je treba pomisliti le na razvoj produkcije gonilnih snovi; povsod je množina produciranega materiala mnogo večja kot lani, pa naj se tiče to bencina ali petroleja ali oljnih ostankov. Tako je tudi marsikje v drugih industrijah.

Predvsem se je pečal Osrednji korporacijski odbor s prehranjevalnim vprašanjem italijanskega gospodarstva. Eden od delegatov je poročal o tako zvani »žitni bitki«, ki je menda dala izredno pobudo, in je dejal, da bi se z intenziviranjem pridelka in z nadomestilom morebitnega primanjkljaja pšenične množine po mokah drugih žitnih vrst dala v kratkem doseči avtarkija. Posebno pozornost je zbudilo poročilo o produkciji ovsa. Glede avtarkijskega načrta se je poudarjala potreba pospeševanja prodaje v inozemstvo, gojitev kulture grozdja in prodaje tropin. Tudi poenotenje vinskih vrst v svrhu izboljšanja izvoznih možnosti se je označalo kot skrajno potrebno. — Malo čudno se sliši: hočem biti avtarkičen, nočem iz inozemstva nič kupiti, sebe hočem preskrbeti sam, pri tem naj pa drugi kupujejo moje pridelke! —

Avtarkija pri živini naj se doseže med drugim s pospeševanjem pridelovanja krmil ter z dvigom števila goveda in ovac, da se pomnoži produkcija mesa in mleka, pa tudi produkcija volne in usnja. Govorili so tudi o škodi, ki jo povzročajo živinske bolezni, in kako bi se temu dalo odpomoči. Poraba rib v Italiji še vedno ni dosegla zaželenih višine, čeprav je bil tudi tukaj dosežen znaten napredek.

Avtarkični problem v tekstilnem gospodarstvu se mora motriti ne samo z deviznega stališča, temveč tudi s stališča skupnega gospodarstva, zlasti glede na veliko število delovnih moči, ki so v tej gospodarski panogi zaposlene. Glede svile se je slišalo marsikaj zanimivega, posebno glede surovine vlakna ramie in glede uporabe konoplje v te namene. Govorili so tudi o porabi umetnih tekstilnih vlaken doma itd.

Zadnji dan zasedanja Centralnega korporacijskega odbora se je zaključil z izjavo Mussolinija o potrebi gospodarske neodvisnosti Italije od inozemstva. Glede tujskega prometa je poudarjal Mussolini važnost razvoja v gostilničarstvu, ne samo v velikih mestih, temveč tudi v manjših središčih tujskega prometa. Govoril je o zaščiti prihrankov, o pospeševanju rokodelstva in o položaju električne industrije ter je naglašal važnost in potrebo napravljenega dela za neodvisnost italijanskega gospodarstva. »Italija mora v najkrajšem času storiti vse, da se gospodarsko osamosvoji ter da združi vse sile in energije.«

Po poročilu vrhovne zveze industrijcev dela italijanska industrija s polno paro, »in tudi v onih panogah, ki so bile pred kratkim še v znamenju depresije, se kažejo nedvomno znaki poživljenja. Produktivni ritem je vobče zelo živahen. Tudi eksportne industrije so mogle dosti prodati in svojo zaposlenost nadalje izoblikovati. Vobče je gospodarstvo Italije v položaju največje intenzitete, k čemur prispeva več činiteljev: prizadevanja za izgradbo vojaških sil, avtarkična prizadevanja in deloma tudi zahteve, ki so nastale vsled ustanovitve novega imperija. Vse meri na to, da bi se narodni gospodarski sistem odtegnil svetovni gospodarski konjunkturi. Zato bi tudi spremembe v svetovnem gospodarstvu ne imele za italijansko gospodarstvo neposrednih posledic velikega pomena.«

*

Na svoji prvi letošnji jesenski seji je sklenil ministrski svet več važnih gospodarskih zakonov; najvažnejši se tiče uvedbe izrednega 10 odstotnega davka na glavnicu delniških družb. Ta odredba je dopolnilo že prej izvedenih finančnih operacij v svrhu nabave sredstev za osvojitve in otvoritev imperija. V utemeljevanju zakona se opozarja na potrebo izgradbe obrambe Italije glede na oboroževalne programe, ki jih izvajajo druge svetovne sile.

Dalje je bil sprejet zakonski načrt o ustanovitvi bombaževih distriktov v Italijanski Vzhodni Afriki (IVA). Organizacija in uprava teh okrajev bo poverjena industrijskim in poljedelskim organom s solidno tehniško in finančno podlago; država bo dajala smernice in bo imela vrhovno nadzorstvo. — Drug zakonski načrt se tiče ureditve rudarstva v IVA, ki ima tam svoje posebne pogoje. Med zadevnimi odredbami omenimo ustanovitev raziskovalnega zavoda za rudarstvo ter ukinitve dosedanjih koncesij iz virov javnih koristi. »Žitna bitka« se vodi naprej. Sprejeti so bili predlogi za pospeševanje reje perutnine in kuncev. Za pobudo pridelovanja jedilnega olja so razpisali »narodno tekmo za olivo«. Za razvoj trgovske plovbe so izdali nove zakonske predpise. Italijansko podjetje premoga sme zvišati glavnicu od 100 milijonov lir na 160 in pozneje na 200 milijonov, zato da more produkcija doseči ono višino, ki jo zahteva avtarkični načrt. Posebna komisija vrši študije in poskuse glede uporabe domačih gonilnih snovi in električne energije v avtomobilstvu. Ministrstvo za Afriko je izdalo do srede oktobra 936 trgovskim in 832 industrijskim tvrdkam dovoljenje za gospodarsko delovanje v IVA.

*

Čeprav se narodno gospodarstvo Italije res dobro razvija, kaže trgovinska bilanca, kakor smo videli že uvodoma, v tekočem letu močno pasivnost. Omenili smo lansko slabo letino, ki je povzročila zelo velik uvoz pšenice. V prvih devetih letošnjih mesecih je znašal izvoz Italije 7.600 milijonov lir, uvoz pa 10.400 milijonov, tako da preostane pasivnost 2.800 milijonov lir proti 800 milijonom leta 1936., 1900 milijonom leta 1935. in 1800 milijonom leta 1934. Če odračunamo trgovski promet s kolonijami, ki je za Italijo aktiven, vidimo v prvih treh letošnjih četrtletjih izvoz 5.700 milijonov in uvoz 10.100 mil. lir, tako da se zviša pasivnost na 4.400 mil. lir; do konca leta računajo s pasivnostjo 5.500 milijonov lir. Od pasivnega salda v prvih dveh letošnjih tretjinah pride

36% samo na žito. Letošnje številke za pridelek žita, v kolikor je bila statistika do novembra zaključena, so prav ugodne. Pšenica je dala 8,100.000 ton, kar je za 2 mil. ton več kot lani in za ca. 750.000 ton več kot v povprečnosti zadnjih šestih let. Pri koruzi računajo na 3,400.000 ton proti lanskim 3 milijonom ton, kar pomeni dosedANJI italijanski rekord; vedeti moramo, da so pridelovalni prostor koruze lani zelo povečali. Tudi olivno olje, ki je za italijansko prebivalstvo narodna hrana največjega pomena, izkazuje mnogo boljši zaključek kot lani: 2,500.000 hl proti 1,700.000. Prav tako je ugoden tudi pridelek krompirja, dočim je riž približno na lanski višini. Pridelek ovsa je za 22% nad lanskim, pridelek ječmena za 18%. Glede pšenice bo prizadeta najbolj Argentina, koje uvoz je bil daleko največji.

V Littorij, novem mestu blizu Rima, se je vršil pred par tedni kongres živinorejcev, ki se je bavil z vprašanjem, kako bi se v okviru skupnega gospodarstva dala doseči neodvisnost Italije od inozemske živinoreje. PraviJO, da se bo glede goveje živine ta neodvisnost vsekakor mogla doseči. Profesor V. Vezzani, direktor zootehniškega zavoda za Piemont, je izračunal, da je že itak prav majhna poraba govedine italijanskega prebivalstva v zadnjih letih nadalje močno padla. Dočim je znašala v letih 1926—1930 povprečno 18'8 kg na osebo, je padla do konca leta 1936. na 16'1 kg; v tekočem letu zaznamujejo vsled zvišanih cen za govedino novo znižanje konsuma, kojega izmera še ni natančno znana. V Franciji porabi vsaka oseba 40 do 50 kg govejega mesa letno, v Angliji celó 60 kg. A tudi konsum svinjine je padel, prav tako konsum slanine, masla, mleka in sira. Padec vseh teh vrst je bil le deloma izenačen z dvigom konsuma rib od 5'1 na 5'6 kg. Važnejša kot te gole številke je ugotovitev Vezzanija, da gre padec v konsumu mesa vzporedno z naraščanjem mesnih cen in da se konsum takoj dvigne, ko cene iz katerega koli vzroka popustijo. Vidi se, da so le visoke cene povzročile padec v konsumu mesa, ne pa morda vegetarianske tendence, ki jih tako radi Italijanom pripisujemo. Prebivalstvo si po večini pač mesa privoščiti ne more, in ker se padec konsuma nadaljuje, bo avtarkija samo od sebe prišla, ne ravno preveč zaželjena. Delež inozemstva na preskrbi Italije z govejim mesom je naznačen le še z 8 odstotki, dočim krije 92 odstotkov že Italija sama. Glavni trg za uvoz goveje živine je Reka, ki je danes poleg živinskega veletrga v Milanu najvažnejši živinski trg Italije.

*

Ceprav glede glavnih štirih surovin — premog, tekstilije, petrolej in železo — še daleko ne moremo govoriti o avtarkiji in se bodo šele v teku let poznale bistvene razbremenitve, so izgledi za izenačenje plačilne bilance vendarle še dosti ugodni. Za tekoče leto 1937. se pričakuje 1.500 milijonov lir deficita v italijanski plačilni bilanci, pa znaša že uvozni previšek 5.500 milijonov. Med dohodki vidimo poleg plovbe, tranzita, domov poslanih plač in mezd, dohodkov glavnice iz inozemstva itd. v prvi vrsti tujski promet, kojega dohodki za tekoče leto so naračunjeni od 2.500 do 3.500 milijonov lir. Če bi ne bil uvoz žita v prvih letošnjih mesecih tako velik, bi imela Italija zelo izenačeno plačilno bilanco.

*

Gledajoč na strukturo italijanske uvozne trgovine v letih 1934 in 1937 — ne glede na obremenjujočo postavko žitnega uvoza — opazimo precejšnjo spremembo posameznih postavk. Iz razčlenbe se tudi vidi, kje mora avtarkični načrt najbolj poseči vmes. Podamo odstotne številke, ki so jih imeli pri uvozu Italije spodaj navedeni predmeti v prvih sedmih mesecih let 1934 in 1937:

Predmeti	1934	1937
Tekstilije	13'6 %	12'2 %
Rude, kovine in njih izdelki	16'6 %	12'2 %
Premog	8'9 %	11'8 %
Petrolej in derivati	3'6 %	6'3 %
Les	4'5 %	2'9 %
Surovi kavčuk	0'8 %	2'9 %
Celuloza	1'9 %	2'4 %
Oljni sadeži, živalsko olje	5'1 %	7'1 %
Drugi predmeti	18'8 %	17'2 %

Dokler Abesinija ne bo dajala dosti volne in bombaža, bi močnejše oviranje uvoza tekstilnih surovin na zaposlenost in izvoz Italije le slabo vplivalo. Volna in bombaž pomenita za Italijo uvozno surovino in obenem izvozne fabrikate, dočim sicer uvozne surovine, kot premog, železo itd. služijo le domačemu gospodarstvu. Izvoz Italije, ki je obstojal doslej z dvema tretjinama iz tekstilij in poljedelskih pridelkov in ki se je v tekočem letu glede tekstilij še povečal, bi znižanje uvoza tekstilnih surovin le težko prenesel. Drugače je z domačo porabo; tu more uporaba domačih vlaken in mlečne volne prinesiti prihranke na devizah in so se tozadevno dosegli že znatni uspehi; še večjih je pričakovati.

Znižanje uvoza inozemskega premoga bo — tako pravijo — dospelo do leta 1940/41. tako daleč, da se bo prihranila tretjina uvozne množine. To se bo doseglo potom povečane izrabe domačih premogovnih nahajališč ter potom elektrifikacije in zaplinjenja domačega rjavega premoga. Vsak odstotek v prihranku premogovnega uvoza pomeni v razbremenitvi trgovske bilance ca. 15 milijonov lir. — Največjo postavko v italijanskem uvozu imajo rude, kovine in njih izdelki. Tu si je stavil avtarkični program, kakor smo že videli, jako obsežno nalogo. Glede rud in kovin, ki tvorijo petinko italijanskega uvoza, bo mogla železna ruda polagoma zadostovati porabi, in prav tako tudi boksit. — Iskanje petrolejskih vrelcev v Italiji sami je imelo doslej le brezpomembne uspehe in bo treba v svrhu preskrbe predelovati oljni skril. Lastna produkcija bencina je dala leta 1934. le 27 odstotkov skupne porabe, letos pa že približno polovico. S predelavo nafte v bencin in mazilno olje se more sedaj prihraniti na leto že okoli 85 milijonov lir.

Italija ima torej dosti opirališč za razbremenitev svojega uvoza. Ker je bila letos letina tako dobra, pričakujejo za bodoče leto izenačeno plačilno bilanco. Navori za gospodarsko avtarkijo so veliki, in zato tudi uspeh ne more izostati, seveda le do določene meje. Če ni, ni.

Dr. V. Š.

SVETOVNI BLAGOVNI TRGI

Mednarodni surovinski trgi so bili v zadnjem času v senci padajočega konjunktornega gibanja v U. S. A. Ker je Amerika daleko največji konsument surovin in ker jih ameriško gospodarstvo sedaj manj uporablja, se pozna to v ceni tudi v drugih deželah, ki surovine pridelujejo. Tako je na primer padec kave, bambaža, bakra itd. neugodno vplival tudi na nakupno moč važnih sirovinskih dežel Južne Amerike. Rezerviranost nakupovalcev se je še ojačila. V svetovni trgovini se naravno pozna tudi nenavzočnost vzhodnoazijskih trgov, povzročena po kitajsko-japonskem sporu.

Svetovnotržne cene v oktobru—novembru so dosegle na vsej črti nove letne globinske točke; izjemi sta čaj in surovo maslo. V zadnjem mesecu nastali padec se tiče tako žita kot kolonialnega blaga ali tolšč, vlaken in kovin. Marsikje je padec naravnost presenetljiv, tako na primer pri kavi, volni, lanu, bakru, cinu, svincu, cinku in kavčuku.

Na svetovnem trgu žita se je v novembru pritisk prodaje zopet okrepil, dočim se nakupovanje ni tako močno javilo. V prvi vrsti je padla cena pšenice, in sicer tako nizko, kot letos še ni bila. Zelo moteče vpliva manjša nakupna možnost daljnovzhodnih trgov. Ker so se tudi v Argentini in Avstraliji izgledi pridelka bistveno izboljšali in se bo žetev tam sedaj takoj pričela, se mora dejati v račun možnost naraščujočega prodajnega pritiska iz južnega dela naše zemlje.

Dovoljenje izvoza kave iz Brazilije — o tem pišemo v posebnem članku — in sklep brazilske vlade, da zniža izvozno carino za kavo za 75%, sta povzročila močen padec cen na newyorški borzi. Cene so sedaj približno take kot so bile na koncu lanskega avgusta. Počakati se mora, v kakšni izmeri bo ta važna sprememba v brazilski kavni politiki faktično vplivala na poživljenje trgovine s kavo. — Čaj je za 20% nad stanjem ob pričetku leta, a tudi tukaj so pričele v zadnjih tednih cene padati. Ponudene vrste, bodisi iz britanske ali iz nizozemske Indije, so se po večini mogle prodati, a le proti zopet znižanim cenam. — Pri sladkorju je bila volja do nakupa zelo majhna, dočim se je ponudba pomnožila. — Mednarodni trg kaka je bil po kratkem odmoru na novo slab, kar velja zlasti za običajne trgovske vrste. Tudi tukaj se je pokazalo pomanjkanje nakupov od strani velikih konsumnih dežel.

Bombaž bi bil še bolj padel, če ne bi bila ameriška vlada izpeljala neko posebno akcijo, ki so se ji pridružile tudi zadruge. S skrbjo opazuje Washington tudi bližajoči se pridelek v izvenunjskih produkcijskih deželah, tako v Južni Ameriki in v Indiji. — Padalno gibanje na prekomorskih volnenih trgih se ni ustavilo. Avstralija se trudi, da za novo obilno strižbo dobi po možnosti dosti dobrih odjemalcev. — Odpornost surove svile je v zvezi z že doseženo nizko ceno. Tudi japonska produkcija kokonov, ki jo cenijo za 10% nižje kot je bila lanska, je tendenco pokrepila. — Trg lanu je bil v znamenju padanja. Ruski laneni monopol svojih novih cen sicer še ni objavil, vendar bi tudi to ne vplivalo dosti. — Precej slab je bil trg sisala. Slabo je vplivala večja produkcija v Afriki in v Nizozemski Indiji. — V prvi džuti je obstajalo dobro izenačenje med ponudbo in povpraševanjem.

Na kovinskem trgu so se pojavili na vsej črti novi hudi padci, ki so šli pri cinu do 26%, pri bakru do 18%, pri svincu do 19 in pri cinku

do 23%. — Na trgu cina ni napovedani, a še ne končni sklep močnega znižanja kvot prav nič vplival. Najnovejšo baisse pri cinu je povzročilo več okoliščin; omenimo nejasno zadržanje malajskih držav v kvotnem vprašanju, veliki padec zaposlenosti v ameriški cin predelujoči industriji ter precej velike zaloge cina v U. S. A. — Živahnije zanimanje za svinec je trajalo le malo časa. Cene v začetku novembra so bile za 15% nižje kot leto prej. — Močna dobava in pomanjkujoče veselje do nakupa sta tudi na trgu cinka povzročila nadaljnje močno padanje cen.

Novo opešanje na trgu kavčuka pripisujejo v prvi vrsti obsežnim prodajam na Daljnem vzhodu. Vsled prihajajoče dodelitve novih kvot hočejo izvozne dežele blago kar mogoče hitro odpraviti. Drug, zelo merodajen činitelj je preko sezíjske izmere nastopivše manjše povpraševanje v U. S. A., ki so daleko največji konsument surovega kavčuka. Sedanja notacija je za ca. 15% nižja kot je bila pred letom dni.

Podamo običajni seznam:

Blago	Borza	Sept. 1937	Okt. 1937	Nov. 1937
Pšenica	Chicago	110·25	105—	86—
Rž	Chicago	81—	77·37	66—
Kava	New York	9·12	9—	7·37
Sladkor	New York	1·19	1·14	1·10
Sirovo maslo	Kopenhagen	2·37	2·50	2·96
Bombaž	New York	9·46	8·45	7·85
Džuta	London	21—	20·80	20·70
Volna	Bradford	37·75	33·50	30·50
Sirova svila	New York	1·77	1·58	1·60
Lan	Leningrad	58·00	53·00	48·00
Baker	New York	13·62	12·12	10·02
Cin	New York	58·50	55·62	41·00
Svinec	London	21·94	19·30	15·62
Cink	London	23·00	19·06	14·75
Srebro	London	19·94	19·94	19·62
Kavčuk	London	9·12	8·31	7·06
				Zir.

NEMCI ZAHTEVAJO KOLONIJE NAZAJ

O tem vprašanju se danes mnogo piše in razpravlja. Nemci pravijo, da ne gre samo za gospodarsko stran; oni vidijo v vrnitvi kolonij tudi enakopravnost z drugimi velesilami. Ne bomo citirali političnih govorov o tem vprašanju, ki so včasih do skrajnosti ogabni, temveč bomo omenili samo stvarno plat članka, ki ga je priobčil dr. Schacht v newyorških »Foreign Affairs«. Ugotavlja, da je od neutešenih velesil preostala edinole Nemčija kot »nemanič«. Ugovor o majhnem pomenu nemških kolonij za zunanjo trgovino pred vojsko zavrača dr. Schacht z ugotovitvijo, da so sedaj potrebovane investicije merodajnega pomena tudi za nemško izvozno gospodarstvo. Sledeča dva pogoja smatra nemški finančnik kot neobhodno potrebna za rešitev nemškega surovinskega problema: 1. Nemčija mora imeti možnost, da prideluje surovine na svojem lastnem ozemlju; 2. v tem kolonialnem ozemlju mora biti v obtoku nemška vrednota, da se morejo prav te investicije nalagati z nemškim kreditom.

Inozemstvo trdi, da nimajo bivše nemške kolonije za nemško zunanjo trgovino nobenega pomena. Temu nasproti trdijo Nemci, da se v zadnjih letih trgovski promet Nemčije z njenimi bivšimi kolonijami vedno bolj množi, razen od 1931 na 1932. Sledeča tabela nam to pokaže (v milijonih mark):

	1931	1932	1933	1934	1935
Uvoz Nemčije iz bivših nemških kolonij	8'8	5'4	9'2	10'7	18'8
Izvoz Nemčije v bivše nemške kolonije	6'6	2'9	3'5	4'4	5'6
Pasivni saldo za Nemčijo	2'2	2'5	5'7	6'3	13'2

Ta razvoj se je v preteklem letu 1936. ojačeno nadaljeval. Pri vsem tem je treba omeniti tudi delo nemških ladij v izmenjevalnem prometu. Seveda je pa vsa trgovina bivših nemških kolonij izdatno večja; tako je znašal ves njih izvoz leta 1934. že 156 milijonov mark, pri čemer je nemški delež ca. 7 %.

Statistični letnik Društva narodov navaja razne številke glede agrarne produkcije nekdanjih nemških kolonij in vidimo, da se produkcija hitro množi. Med pridelki vidimo zemske orehe, palmovo olje, palmova jedra, kopro, bombaž, konopljo sizal, banane, kavo, kakao. Ta produkcija je prišla iz ozemlja, ki je skoraj desetkrat tako veliko kot Jugoslavija in ki je štelo na koncu leta 1935. nad 13 milijonov prebivalcev, malo manj kot Jugoslavija.

Bivše nemške kolonije v Afriki.

Sedanje ime	Obseg v km ²	Prebivalstvo v milijonih
Tanganjika (brit.)	969.000	5'14
Ruanda-Urundi (belg.)	55.000	0'82
Kamerun (brit.)	89.000	0'82
Kamerun (franc.)	430.000	2'34
Jugozahod (Južnoafriška Unija)	835.000	0'28
Togo (brit.)	34.000	0'34
Skupaj	2,464.000	13'18

Poleg teh kolonij je imela Nemčija tudi še del Nove Gvineje severno od Avstralije ter nekaj otokov in otočij v Oceaniji.

Nemčiji dobavljajo afriške kolonije zlasti sizalovo konopljo, kavo, kakao, kavčuk, bombaž, rude, volno, kopro itd. Vrednost sirovinske produkcije, ki bi po naloženih investicijah pri intenzivnem gospodarstvu dohajala v Nemčijo, ceni direktor nemške Državne banke dr. Eicke na 500 do 600 milijonov mark letno. Ta številka pomeni pol milijarde prihrankov na devizah, kar se tembolj pozna, če pomislimo, da izda Nemčija na leto ca. 1500 milijonov mark za uvoz živil in približno ravno toliko za uvoz sirovin, skupaj torej okoli 3000 milijonov mark. Gornja vsota 500 milijonov mark bi bila šestinka teh 3000 milijonov ali 16 do 17 %. In za toliko bi

se devizna potreba znižala, če bi imela Nemčija zopet svoje kolonije. Seveda bi se tak znesek dal dobiti šele po precejšnjem izgradbenem delu, a moderna tehnika more to izgradbo pospešiti.

Temeljni kamen za novo nemško kolonialno delo je bil postavljen leta 1925, ko je nekaj nemških kolonialnih družb na londonski plan-tažni avkciji zopet kupilo nazaj veliko število plantaž, ležečih v bivšem nemškem kolonialnem ozemlju. Od tedaj naprej so se nemški trgovski stiki s temi deželami zopet izdatno ojačili. Največje nemško kolonialno podjetje je »die Deutsch-Ostafrikanische Gesellschaft«, okrajšano »Doag«, ustanovljeno od Karla Petersa. Danes je imovina te družbe tako velika kot je bila v predvojni dobi in je tudi ravno toliko Nemcev v njenih obratih zaposlenih kot prej. Delniška glavica družbe znaša 10 milijonov mark, in je bila po dolgih letih krize in po štirih brezdividendnih letih leta 1935. prvič zopet izplačana dividenda, 4 %. Izboljšani zaključki so v prvi vrsti posledica višjih cen za konopljo sizal. V obnovitvi nemškega kolonialnega dela je Kamerun na prvem mestu. Tam so se oprijeli Nemci po vojni zlasti kulture banan, ki je dotlej niso bili navajeni, in so imeli velike uspehe. Pridelovalno ozemlje banan po-kriva v Kamerunu 10.000 ha in ima to srečo, da mu je prizanesla »panam-ska bolezen«, neke vrste gniloba, ki je v produkcijskih deželah banane v Srednji Ameriki tako zelo razsajala. Poleg tega ima Kamerun nasproti Srednji Ameriki prednost nižjih delavskih mezd. Priznati se mora, da je nemška bananska kultura v Kamerunu na višku in da so si jo vzele sosedne kolonialne dežele za vzor.

Š. V.

ITALIJANSKE KOLONIJE

Med velikimi evropskimi državami je Italija kot kolonialna država na slabšem mestu. Nikakor se ne dasta obseg in veličina italijanskih kolonij: kakor jih danes delno imenujemo italijanski imperij, primerjati z obsegom in pomenom n. pr. angleških in francoskih kolonij; vendar je Italija postala važna kolonialna sila, s katero je treba računati. Po številu prebivalstva na koncu leta 1935. je imela Anglija v svojih domi-nijonih in kolonijah 465'2 milij. prebivalcev (niso pa tu všteta tudi man-datna ozemlja, to so nekdanje nemške kolonije, katere upravlja Anglija za Zvezo narodov). Drugi kolonialni imperij je danes po številu prebi-valstva na svetu holandski, zaradi goste naseljenosti Jave in nekaterih sosednjih otokov štejejo holandske kolonije 65'7 milij. prebivalcev. Po velikosti posesti je sicer večji francoski kolonialni imperij, vendar pa s 62'35 milij. prebivalci zaostaja za holandskim. Tretja velika kolonialna država je postala Japonska, ki je brez Mandžurije, ki je sicer samostojna država, vendar pa popolnoma pod japonskim vplivom, imela v kolonijah 30'3 milij. prebivalcev. Kolonije USA so štejele 13'4 milij., belgijske 9'4, portugalske 8'8 in španske 1'0 milijon prebivalcev.

Italijanske kolonije obenem z etiopskim imperijem štejejo po zad-njih podatkih približno 8,588.000 prebivalcev. O njih veličini in gospodar-

skem pomenu posnemamo iz najnovejše italijanske uradne publikacije »Annuario statistico italiano 1937« tele zanimive podatke:

	površina	prebivalstvo	na 1 km ²
Etiopski imperij	785.000 km ²	5,300.000	6'75
Eritreja	221.000 km ²	1,000.000	4'52
Somalija	702.000 km ²	1,300.000	1'85
Skupaj vzhodna Afrika	1,708.000 km ²	7,600.000	4'45
Libija	1,754.000 km ²	839'524	0'48
Egejski otoki	2.689 km ²	140.948	52'42
Koncesija v Tientsinu	0'45 km ²	7.953	—

Podatki za vzhodno Afriko so cenitve za 30. junij 1936, dočim so podatki za ostale kolonije vzeti iz ljudskega štetja dne 21. aprila 1936. Na razpolago so nam še podatki ljudskega štetja za 21. april 1931 za Eritrejo (tedaj je imela 600.573 prebivalcev) in Somalijo (1.021.572 prebivalcev). Prebivalstvo Libije se je povečalo od 1931 na 1936 od 704.123 na 839.524, egejskih otokov od 130.842 na 140.948 in koncesije v Tientsinu od 6263 na 7953.

O razdelitvi prebivalstva na posamezne dele pričajo še naslednji podatki: Etiopski imperij je razdeljen v 3 province in gubernatorij v Addis Abebi. Provinca Amara obsega 223.000 km² z 2'0 milij. preb., torej na km² 8'97, provinca Galla in Sidama 353.000 km² z 1'6 milij. preb., torej 4'53 na km², Harar 202.000 km² z 1'4 milij. preb., torej 6'93 na km² in gubernatorij v Addis Abebi 7000 km² z 0'3 milij. preb., torej 42'86 na km². Statistika navaja za Eritrejo na podlagi štetja leta 1931. 4560 italijanskega in sploh belega prebivalstva, nadalje 596.013 domačinov, od tega s stalnim prebivališčem 436.294, polnomadov je 78.431, nomadov pa 81.288. Po veri je med domačini 311.962 mohamedancev, 258.355 Koptov, 19.321 katoličanov itd. Po rasi je Abesincev 289.994, Tigrejcev 113.050, Begia rasi pripada 68.155, Saho-rasi 41.170, ostali so pripadniki drugih rodov. V Somaliji je živel belcev leta 1931. 1668, domačinov 1.019.904, od tega s stalnim bivališčem samo 177.800, polnomadov je bilo 412.647 in nomadov 429.457. — Skoro vsi so Mohamedanci. V Libiji živi belcev po štetju leta 1936. 66.525, od 772.999 domačinov jih je 651.009 s stalnim bivališčem, 89.298 polnomadov in 32.692 nomadov. Skoro vsi so mohamedanci, judov je 27.740.

O kmetijski produkciji navaja statistika podatke samo za nekatere pokrajine. Tako je n. pr. v Eritreji najvažnejši pridelek dura, sledi ječmen, nato koruza. Produkcija bombaža je narasla od 5000 stotov leta 1932. na 10.000 stotov leta 1935. Produkcija kave je v istih letih narasla od 800 na 1500 stotov, tobaka pa padla od 350 na 250 stotov. Živine je največ ovc in koz; 1.900.000, nato goved okoli 1.000.000. Kamel je 77.000. Za Somalijo so znani podatki samo za evropsko kolonizacijsko ozemlje, ki obsega 3998 ha kultur, na katerih je znašal ves pridelek 360.457 stotov. Glavni pridelki so arahidi 14.229 stotov, bombaž 11.659, ricinus 15.375, sezam 2000 in koruza 87.114 stotov. Vse živine je v koloniji: 900.000 glav goveje, 2'0 milij. ovc, 0'5 milij. koz, 0'8 milij. kamel, 0'25 milij. oslov in samo 12.000 konj.

V Libiji obsega evropska kolonizacija 213.472 ha v zapadnem delu in 92.584 ha koncesij v vzhodnem delu. V zapadni Libiji je zlasti znatna kultura oliv in vina.

Egejski otoki dajo največ: grozdja, pšenice, južnega sadja, oliv in ječmena. Zivine je malo, največ koz 64.741 in oslov 50.448. Obrtnikov je 3261, trgovcev pa 5129.

Železnice imajo kolonije: etiopski imperij 693 km (železnica od meje do Addis Abebe), Eritreja 349 km, Somalija 113, zahodna Libija 260 in vzhodna 176 km. Pomorski promet je obsegal leta 1935. (v oklepajih podatki za 1936): Eritreja 2'7, Somalija 1'96 (2'57), zahodna Libija 1'66 (1'63), vzhodna Libija 1'27, egejski otoki 2'75 (2'9) milij. netoton. Nadalje je že razvit v znatni meri zračni promet, kajti že leta 1936. je bilo 13.643 km rednih linij in sicer: Tripoli—Sirta—Bengazi, Tripoli—Asmara, Tripoli—Kartum, Asmara—Massaua, Asmara—Mogadiscio in Asmara—Addis Abeba. Vse te linije so leta 1936. prevozile 5130 potnikov, 93.553 kg prtljage in 42.510 kg blaga. Največje letalsko postajališče je Tripoli, sledita Bengazi in Asmara.

O trgovini so na razpolago naslednji podatki: Eritreja 1934 uvoz 215'8 (od tega iz Italije 125'2), izvoz 73'1 (od tega v Italijo 53'1), Somalija 1936 uvoz 522'3 (Italija 458'2), izvoz 19'66 (14'4) milij. lir, zahodna Libija 1936 uvoz 263'25 (Italija 221'8), izvoz 31'1 (Italija 28'8) milij. lir, vzhodna Libija 1935 uvoz 199'75 (171'9), izvoz 25'0 (16'44) milij. lir in egejski otoki 1936 uvoz 111'0 (78'2), izvoz 18'1 (15'15) milij. lir.

V letu 1936. je Italija uvažala iz Etiopije največ kož, 4'36 milij. lir in kave, 2'9 milij., izvažala pa je Italija 1936 v Etiopijo: bombažne tkanine 8'6, stroje in aparate 4'24, avtomobile 3'4, dele avtomobilov 3'4, izdelke iz železa 2'76, pijače 2'44, sladkor 2'2 milij. lir itd. Eritreja je izvažala leta 1934. največ kave 34'6, soli 10'1 in suhe kože 6'0 milij. lir. Uvoz je obsegal največ bomb. tkanine 63'1 milij. lir in bomb. predivo 14'6 milij. Somalija je izvažala 1936: banane 3'0, suhe kože 2'3 milij., uvažala bomb. tkanine 40'34, bencin 28'25, stroje 17'35, železne izdelke 14'0, moko 11'2, vino 10'06 milij. lir itd. Zahodna Libija je 1936 izvažala največ olje 6'9, žito 5'4 in kože 3'2, uvažala vozila 14'54, bomb. tkanine 13'0 milij. lir. Vzhodna Libija je 1935 izvažala največ spužve 2'5 in volno 1'8, uvažala moko 9'65, bencin 9'4, stroje 6'27 milij. lir.

V kolonijah je izgrajena delno tudi že kreditna organizacija, kajti vloge v poštnih hranilnicah so v vseh kolonijah dosegle na koncu leta 1936. 173'47 milij. lir, v drugih hranilnicah 94'3 in v ostalih denarnih zavodih 320'3 milij. lir. Povsod delujejo že podružnice Banche d'Italia in kmečko-hipotekarni kredit je tudi že organiziran, zaenkrat le v malem obsegu.

PREOKRET V BRAZILSKI POLITIKI KAVE

Brazilska kava je naenkrat opustila dosedanje politiko uničevanja kave in je dovolila prost izvoz, pri čemer je znižala izvozno carino za kavo 75%, od 45 milreisov pri vreči na 11'25. Pridelek brazilske

kave v zadnjih treh letih je stalno rasel in je dosegel v seziji 1937/38 ca. 1.530.000 ton proti 1.300.000 in 1.050.000 tonam v prejšnjih dveh sezij-skih letih; od 1935/36 do 1937/38 se je torej pomnožil za ca. 50%. Na-sprotno je pa izvoz kave, primerjan z meseci prejšnjih dveh let, padal od meseca do meseca. Treba je bilo zopet vpostaviti konkurenčno zmožnost na prostem svetovnem trgu. Kakor znano, je nosila Brazilija doslej sama glavno breme za vzdrževanje visoke kavne cene in je manj vredno kavo ter potrebo presegajočo ponudbo na lastne stroške jemala s trga. Sedaj izvaja Brazilija svojo grožnjo, ki jo je izrekla na zadnjem panameriškem kongresu v Havani, potem ko ji tudi vse prejšnje konference niso prinesle potrebnega sodelovanja drugih kavnih producentov. Razen Kolumbije ni hotela nobena kavo pridelujoča dežela niti oddaleč nič slišati o brazilskih željah. Brazilija je naredila vse, da bi si pomagala in mislimo pri tem tudi na uničevanje kave. Tako so si cene res opomogle, a dobička od tega ni imela Brazilija, temveč druge produkcijske dežele, ki so brez žrtev profi-tirale od višjih cen. V Braziliji so sedaj zaenkrat vse kavne borze zaprli, da se prepreči preuranjena špekulacija.

Beremo: Že skozi več let se nahaja Brazilija v trajni krizi, ker je vsled vedno manjšega izvoza kave zašla podlaga njenega narodnega gospodar-stva, pridelovanje kave, v prej nepoznano stisko. Ta kriza je nastala tako, da so srednjeameriške države, kojih kavne vrste so kvalitativno jako vi-soke, v vedno večji meri prihajale kot tekmovalke na trg, pri čemer so svojo produkcijo stalno večale. Prišlo je k temu dejstvo, da so vodilne kolonialne države z Anglijo na čelu svoje kavne plantaže vedno bolj raz-širjale in se čimdalje bolj same s kavo zalagale. Prodaja brazilske kave se je zato tako zelo skrčila, da je vstopila Brazilija v novo, s prvim julijem se pričenjajoče kavno leto 1937/38. z starimi zalogami v višini ca. 20 mili-jonov vreč. K temu pride novi pridelek, ki ga cenijo zopet na 26 do 28 milijonov vreč. Ostale kavne dežele, v prvi vrsti srednjeameriške države, so pridelale v letu 1936/37. ca. 10.500.000 vreč. Če damo njih letošnjemu pridelku isto višino in če rečemo, da nimajo nobenih starih zalog ter da so vse prodale, preostane vendar še ogromna množina 56 do 58 mili-jonov vreč kave v letu 1937/38., koji stoji nasproti svetovna poraba le ca. 26 milijonov vreč à 60 kg.

Spričo tako velikega previška v ponudbi bi bile morale cene kave na svetovnem trgu že davno globoko pasti, če ne bi bila Brazilija izvajala uničevanja kave — doslej okoli 44 milijonov vreč —, če ne bi bila s stal-nimi intervencijskimi nakupi na trgih ceno ščitila itd. Pa vse to ni nič pomagalo. V letu 1936/37. n. pr. je padel izvoz brazilske kave za 2 mil. vreč na 14 milijonov, dočim je izvoz drugih producentov narasel za ca. 1.250.000 vreč na ca. 11 mil. vreč ter se torej brazilskemu močno približal. V prvi polovici l. 1937. so konkurenčne dežele celó več izvozile kot Bra-zilija, in v mesecih julij—oktober 1937 je brazilski izvoz zopet padel.. Zato se je brazilska vlada odločila, da opusti zgrešeno podporno politiko ter da prične z vsemi sredstvi boj proti konkurenci. Ker zlepa ni šlo, bo prišlo do boja; Brazilija si hoče svetovni trg zopet osvojiti ter izriniti vedno bolj neprijetne konkurente s prodajnih trgov. Kava se bo vsipala na trg in ves na kavi interesirani svet je razburjen; more priti do nepred-videnih posledic.

NAŠE GOSPODARSTVO V OKTOBRU IN NOVEMBRU

V naši gospodarski zakonodaji smo dobili od našega zadnjega poročila samo dva nova zelo važna zakona, ki bistveno posegata v gospodarsko življenje. To sta združni in trgovinski zakon. Potreba za oba zakona je bila znatna, saj vidimo, da je novi združni zakon razveljavil 15 raznih zakonov in uredb na raznih pravnih področjih naše države. Podobno velja tudi za novi trgovinski zakon.

Zakon o gospodarskih združenjih je stopil v veljavo dne 24. septembra, z objavo v »Službenih novinah« ter že določa tudi roke, do kdaj se morajo obstoječe zadruge prilagoditi novemu zakonu. Zakon bo v formalnem oziru napravil združenju mnogo dela, ker vodstvo združnih poslov ne bo več tako enostavno kot doslej. Obsežnejši kot novi zakon o gospodarskih združenjih je novi trgovinski zakon za kraljevino Jugoslavijo, ki je bil objavljen v »Službenih novinah« dne 28. oktobra 1937, vendar s tem dnem še ni stopil v veljavo, ker je treba za njegovo uveljavljanje posebnega zakona, kar je tudi razumljivo, saj je novi trgovinski zakon v ozki zvezi z drugimi osnovnimi zakoni naše države. Ob tej priliki moramo opozoriti na zelo važno vprašanje. Teksti zakonov v »Službenih novinah« so marsikdaj v nekaterih ozirih pogrešni, ker vsebujejo mnogo tiskovnih napak in tako vidimo številne popravke, ki potem izhajajo. Če kdo spravlja originalne zakone, pride vedno do tega, da mora svoj prvotni tekst popravljati z vnašanjem popravkov in tako seveda pridejo na svoj račun tudi izdajatelji zakonov v knjižni obliki. Pri trgovinskem zakonu smo imeli to srečo, da je bil vladni poverjenik za izdelavo in zagovarjanje tega zakona pred narodnim predstavništvom profesor ljubljanskega vseučilišča g. dr. Milan Škerlj in tako smo dobili v slovenskem prevodu popoln tekst tega tako važnega zakona, ki bi moral veljati za desetletja. Poleg tega pa je v slovenskem prevodu, ki je izšel v »Službenem listu« z dne 20. novembra 1937 hvalevredno, da vsebuje pripombe pod črto glede tiskovnih napak izvirnika in sicer so te pripombe sestavljene po primerjavi z izvirnim besedilom zakona, sprejetim v narodni skupščini in senatu. Teh pripomb, več ali manj važnih, ni nič manj kot 40. To nam dokazuje potrebo, da se mora v državni tiskarni, kjer se stavijo in tiskajo »Službene novine«, napraviti red, če ni krivda pri onih, ki dajejo take rokopise, in poskrbi naj se za točno in vestno podajanje zakonov in uredb itd. Ob tej priliki bi bilo še umestno, da oni, ki dajejo v objavo »Službenim novinam« imena, pazijo posebno na točnost imen.

V ostali zakonodaji nam je še omeniti zelo važno uredbo o izrednem cestnem prispevku, ki je izšla dne 13. oktobra 1937, objavljena v listih je bila nadalje tudi že uredba (ki pa do danes še ni izšla), s katero se uvaja koncesijski sistem za špediterske obrti, za obrte za posredovanje (trgovske agenture) in trgovska zastopstva. V tej uredbi je važno, da je za izvajanje teh obrti predpisana v bodoče strokovna usposobljenost.

Uredbe ministrskega sveta. Ministrski svet je v začetku meseca oktobra sklenil več uredb, od katerih je prva vrnila uslužbencem vsaj del onih odtegljajev, kateri so jim bili odvzeti v jeseni leta 1935. Predvsem so se zvišale na višino pred jesenjo 1935 osebne doklade uslužbencem, nadalje so bile vrnjene doklade za otroke in je efekt tega ceniti po izjavi finančnega ministra g. Dušana Letice na 240 milijonov din letno, dočim so znašali vsi odtegljaji jeseni leta 1935 380 milijonov din. Vpoštovati je namreč treba, da niso bili vpokojevcem prejemki nič zvišani. Dosledno zvišanju osebnih doklad in doklad za otroke so se povečali tudi zaslužki dnevnicarjev v državni službi ter zaslužki banovinskega uradništva.

Nadalje je bila znižana obrestna mera za hipotekarna posojila Državne hipotekarne banke, ki je znašala dotlej 10, 9, 8 in 7%, enotno na 6%. To velja za dolžnike pred 1. aprilom 1931.

V svrhu pospeševanja motorizacije je vlada storila nadaljnji ukrep z znižanjem uvoznih carin na avtomobile od 20 na 15% vrednosti, nadalje z odpravo luksuznega davka pri uvozu, z znižanjem trošarine in uvozne carine na bencin in uvedbo obvezne potrošnje mešanice v naši državi. V zvezi s tem je bila zvišana postavka za plinsko olje od 20 na 40 par pri kg, kar pa ni znatno.

Končno nam je v seriji teh sklepov ministrskega sveta omeniti še odkup takozvanega švedskega ali vžigaličnega posojila. Leta 1927. je kot znano naša

država dobila od Staba (Svenska Tändstick Aktiebolaget) posojilo 22 milijonov dolarjev, katerega donos smo porabili za kritje višjih in zaostalih obveznosti, za posojilo pa smo zastavili naše vžgalice. Omenjena švedska družba je dala te obveznice družbi Kreuger & Toll, ki pa je te obveznice zastavila in ko je družba Kreuger in Toll zaradi samomora lastnika Ivarja Kreugerja, nazvanega »kralj vžgalic«, prišla v konkurz, so bile te obveznice lani meseca oktobra prodane na dražbi v New Yorku. Za teh 22 milijonov dolarjev imenskih je plačala družba za realizacijo Kreugerjevih obveznic nekaj nad 4 milijone dolarjev ter je te obveznice ponudila v nakup naši državi, ki je te obveznice kupila za 4,4 milijona dolarjev, to pa na ta način, da je dobila temu primeren kredit, za katerega mora plačati 6,25% obresti, torej ravno toliko, kot je morala država plačevati za te obveznice Švedom. Skupno smo dali za te obveznice 215 milijonov dinarjev po dejanskem tečaju za dolar. S tem se je država iznebila dolga v znesku 28.875.000 dolarjev (ker ni plačevala nobenih obresti in amortizacije od l. 1932. dalje radi transfernega moratorija), torej je dala za dolg 1.400 milij. približno 200 milij. in znaša prihranek 1.200 milij. din, kar je vsekakor lepa vsota.

V jeseni je bila s posebno uredbo ustanovljena tudi obrtna zbornica v Nišu za področje moravske banovine in dne 27. oktobra je bila uveljavljena uredba o trgovinskih obratih velikega obsega, s katero se ureja nadaljnje poslovanje veleblagovnic pri nas. Trgovstvo s to uredbo ni bilo zadovoljno.

Mobilizacija kmetijskih terjatev in denarni zavodi. Vprašanje kmetijskih dolgov dobiva vedno bolj svojo definitivno obliko. Delo s prenosom na Privilegirano agrarno banko je v glavnem končano, sedaj pa prihaja na dan vprašanje, kako mobilizirati te terjatve, da bi upniki čimprej prišli do svojega denarja. Poleg zasebnikov so glavni upniki kmeta bili denarni zavodi, od katerih je sedaj vse terjatve prevzela privilegirana agrarna banka. Denarni zavodi so izročili banki 651.000 dolžnikov in 2.816,2 milijona din. V Sloveniji najvažnejša skupina upnikov: zadruge so izročile ljubljanski podružnici 41.498 dolžnikov in 387 milijonov din. Sedaj pa so privilegirani denarni zavodi sklenili dajati posebne kredite za mobilizacijo kmetijskih dolgov.

Pri tem so njih vloge razdeljene. Poštna hranilnica bo dajala mobilizacijske kredite zadrugam, Narodna banka pa bankam — delniškim družbam, dočim so Drž. hipotekarni banki najbrže pridržani krediti regulativnim hranilnicam. Narodna banka je že na svoji seji dne 29. oktobra sklenila dajati posojila do 25 % terjatev pri Privilegirani agrarni banki in zneska 3 % drž. obveznic. V svojem najnovejšem sporočilu z dne 19. novembra pa Narodna banka ne navaja več tega odstotka, katerega smatrajo banke za mnogo prenizkega, ampak govori samo na splošno o dajanju teh kreditov. Poštna hranilnica pa je objavila, da bo dajala do 50 % s kritjem v terjativah na tek. račun pri Privilegirani agrarni banki in 3 % drž. obveznicah.

50 % posojila pomeni dejansko 37,5 % prvotne vsote. Kajti Privilegirani agrarni banki je izročenih 50 % terjatev, 25 % prevzame država, za kar da 3 % obveznice, 25 % pa morajo nositi sami denarni zavodi vseh vrst. To pomeni, da dobe kredit 50 % na podlagi 75 % prvotnih terjatev ali dejansko 37,5 %. Toda pri tem je treba še vpoštevati, da bi po uredbi dobili denarni zavodi svoje dobroimetje pri Privilegirani agrarni banki izplačano šele v 14 letih, dobroimetje v obliki državnih obveznic pa bi se jim amortiziralo v 20 letih, kakor je to določeno v uredbi.

Ce še vpoštevamo, da že dalj časa daje Priv. agrarna banka denarnim zavodom predume v višini do 60 % anuitete, potem so izgledi za mobilizacijo kmetijskih terjatev dobri in bodo denarni zavodi zabeležili znaten dotok gotovine.

Pomisliti je treba, da je bilo do 18. novembra 1937 plačano v vsej državi na račun prve anuitete 111.892.000 din, od tega v Sloveniji nad 23 milijonov din, kar znaša 90,23 % celotne anuitete. Pri nas je odstotek znatno višji kot drugod. Tako znaša n. pr. odstotek na področju sarajevske podružnice samo 34,75 %, na področju zagrebške podružnice 76,21 in Beograda 87,28 %. Če vpoštevamo, da dobe lahko denarni zavodi pri banki do 60 % teh vplačanih vsot kot predjem, potem bi samo v Sloveniji dobili denarni zavodi okoli 16 milijonov din gotovine, kar je vsekakor prav znatna vsota in bi poleg ostalih zneskov lahko postala temelj nove likvidnosti denarnih zavodov.

V ostalem pa likvidnost denarnih zavodov napreduje, kar se vidi tudi iz dejstva, da je n. pr. mestna hranilnica ljubljanska doslej oprostila vseh plačilnih omejitev vse vloge do 40.000 din. Po podatkih za oktober so nove vloge pri tem

zavodu narasle za 3,8 milij. din na 84,44 milij. din, skupno pa vse vloge znašajo 365,66 milij. din.

Letina. Po končnih podatkih kmetijskega ministrstva je znašal letos pridelek pšenice v naši državi na 2,132.201 ha požete površine 23.474.373 met. stotov ali 11 met. stotov na ha. V primeri z lanskim letom je pridelek bil za 5.761.326 met. stotov manjši. V Sloveniji je bilo pridelanih na 62.260 ha 534.048 met. stotov, torej 8·6 met. stota na ha, v primeri z lanskim letom je bil pridelek za 9.168 stotov višji. Pridelek ječmena se je od lani na letos zmanjšal za 0·4 na 3·83 milij. met. stotov, v Sloveniji je znašal 0·16 milij., pridelek rži je dosegel v vsej državi 2·1 milij. met. stotov, v Sloveniji 0·27 milij., ovsu v vsej državi 2·98, od tega v Sloveniji 0·18 milij. met. stotov. Koruza je dala rekordni pridelek v vsej državi 53·3 milij. stotov, od tega v Sloveniji 0·6 milij., v vsej državi na 1 ha 20·2 met. stota, v Sloveniji 14·0 met. stota.

V naslednjem smo zbrali podatke o letini v Sloveniji za zadnjih 7 let v tisočih metrskih stotov:

	pšenica	ječmen	rž	ovs	koruza
1931	535	169	261	198	446
1932	561	165	312	201	400
1933	634	190	321	246	550
1934	532	159	251	213	654
1935	678	202	295	214	570
1936	525	150	239	181	601
1937	534	158	269	185	585

Iz te razpredelnice je razvidno, da je bila letina pšenice najboljša v Sloveniji leta 1935., ječmena tudi 1935, rži in ovsu leta 1933, koruze pa 1934. Letošnji pridelek je sicer večinoma nekoliko višji kot lanski razen pri koruzi, toda še daleč ne dosega povprečja. To pomeni, da bomo morali tudi letos uvažati mnogo več pšenice, moke in koruze kot v dobrih letih, kar bo zelo obremenjevalo plačilno bilanco Slovenije v primeri z ostalimi pokrajinami države.

Cene pšenice so zadnje tedne radi splošnega popuščanja cen na svetovnih tržiščih bile tudi pri nas znižane od prejšnjih 164—170 na 157—168.

Tečaji državnih papirjev se še nadalje gibljejo na znatni višini ter navajamo v naslednjem nekatere podatke o njih višini v zadnjih časih:

	sept. 1936	sept. 1937	19. nov. 1937
	povpraševanje		Zagreb
7 % investicijsko posojilo	84·42	92·32	96 denar
vojna škoda	366·17	409·53	419—420
4 % agrarji	48·37	53·42	54—55
6 % begluške obveznice	68·86	77·40	78 denar

V nemali meri moremo pripisovati dvig tečajev državnih papirjev velikim nakupom Državne hipotekarne banke.

Zbrali smo v naslednjem podatke o višini vrednostnih papirjev v portfelju Drž. hipotekarne banke. To so predvsem državni papirji (vse v milij. din):

	31. dec. 1936	30. jun. 1937	30. sept.	31. okt.
lastni papirji	274·14	457·2	522·0	576·2
papirji rez. sklada	196·06	204·2	297·24	297·24
papirji amort. sklada	10·25	10·25	10·8	10·8
skupno	480·45	671·65	830·04	884·24

Iz tega je razvidno, da je že v prvi polovici letošnjega leta banka nakupila za 191·2 milij. vrednostnih papirjev, v nadaljnjih treh mesecih še za 78·39, v mesecu oktobru samem pa za 54·2 milij. din, skupno torej v prvih 10 mesecih letos za 403·79 milij. din. Banka ima na razpolago dovolj sredstev radi stalnega dotoka vlog in odplačevanja posojil.

Gibanje kratkoročnih kapitalov pri 3 privilegiranih zavodih nam kaže naslednja razpredelnica (v milij. din):

žiro pri Narodni banki	717·66	1,338·15	1,401·6
ček. račun Poštne hran.	1,244·1	1,724·6	1,713·8
skupno	1,961·76	3,062·75	3,115·4

Hranilne vloge:

Poštna hranilnica	929.5	1,161.2	1,169.3
Drž. hipotekarna banka	1,166.1	1,339.06	1,343.06
tek. računi DHB	447.0	714.3	773.5
skupno	2,542.6	3,214.56	3,286.06

Dobra zaposlenost našega delavstva traja dalje, kar dokazujejo številke Okrožnega urada za zavarovanje delavcev, še bolj pa številke Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu za vso državo. Po zadnjih objavljenih podatkih je od avgusta lani do avgusta letos naraslo število zavarovancev v vsej državi za 76.958 na 721.051, obenem pa tudi povprečna zavarovana mezda za 1:33 na 23:27 din. Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani pa izkazuje od oktobra lani na oktober letos prirastek zavarovancev 10.344 na 100.795, obenem pa tudi prirastek povprečne zavarovane mezde za 1:32 na 24:32 din.

D. P.

Ljubljana, 20. novembra 1937.

SVETOVNE BORZE SREDI NOVEMBRA

Razvoj na mednarodnih blagovnih borzah v zadnjem času ni bil enoten. Od avgusta dalje se opaža splošno padanje, ki doseže pri nekaterih borzah naravnost velikanske izmere; prim. Bruselj, Amsterdam, Prago, New York. Stockholm je sicer še vedno slab, vendar neprimerno boljši kot za časa Kreugerjeve afere. Iz indeksov spodaj navedenih enajst mednarodnih blagovnih borz izračunjeni mednarodni indeks je znašal sredi avgusta 76:7 točk, sredi oktobra 64:9, sredi novembra 64:3; pri tem je indeks od konca leta 1927 enak 100. Podamo seznam borz in indeksov:

Borza	Sredi avgusta	Sredi oktobra	Sredi novembra
Berlin	48.6	47.0	47.0
London	75.8	70.6	70.1
Paris	57.2	53.6	52.4
Bruselj	65.3	50.4	43.1
Amsterdam	74.2	59.0	58.9
Stockholm	30.7	25.8	25.5
Zürich	70.0	61.0	61.6
Dunaj	67.6	59.3	60.6
Praga	101.3	87.2	87.6
Milan	131.1	117.5	126.4
New York	122.4	82.1	79.7

SVETOVNA TRGOVINA NEKOLIKO PADLA

V tretji četrtini tekočega leta se je obseg svetovne trgovine nekoliko skrčil, in sicer napram drugi četrtini po vrednosti za 1 %, po množini za 2 %. Po velikem dvigu svetovne trgovine v mesecih sept. 1936 — junij 1937 ta majhni padec ni prišel nepričakovano. Padla je v prvi vrsti trgovina z živili in surovinami, in sicer pretežno vsled tega, ker so se trgovci že pomlad s tem blagom dobro založili.

V evropskih industrijskih deželah je uvoz vobče padel, razen v Veliki Britaniji in Nemčiji, kjer se je še nekoliko povečal. Izvoz evropskih industrijskih dežel je vobče narasel, kar je sezijsko pogojeno. Padel je le izvoz Belgije in Italije, v Italiji predvsem vsled nazadovanja izvoza v kolonije, ki so v prejšnjih mesecih mnogo nakupile. — Iz evropskih dežel je izvoz

po večini nadalje narasel, čeprav ne več toliko kot v drugi četrtini leta. Ugodno se je razvijal zlasti izvoz iz balkanskih in baltskih dežel. Padel je izvoz Ogrske. Uvoz evropskih agrarnih dežel je vobče nadalje narasel, zlasti v deželah južno-vzhodne Evrope.

V trgovini prekomorskih industrijskih dežel je bil padec večji kot v Evropi. Posebno uvoz Zedinjenih držav se je znatno znižal, ker so se industrijski nakupi surovin vsled nejasnih konjunkturnih izgledov skrčili in ker vsled ugodne letine ni bilo treba nakupiti toliko živil in krmil kot ob neugodnih letinah. Izvoz Zedinjenih držav se je pa držal na višini drugega četrtletja. — Trgovina Japonske in Kitajske je bila seveda v znamenju njiju konflikta. Uvoz Japonske, ki je bil v prvi letni polovici izredno močno narasel, je v tretji četrtini izdatno padel, deloma vsled uradnih restriksijskih odredb. Tudi izvoz, ki se iz drugega na tretje četrtletje iz sezijskih vzrokov znatno dvigne, se je topot celo znižal, ker je izvoz na Kitajsko padel skoraj na ničlo. Uvoz Kitajske se je vsled zaprtja od strani Japonske in pa vsled vojnega stanja v važnih trgovskih središčih močno skrčil; obratno je bil pa padec kitajskega izvoza manj velik, tako da je bila v septembru trgovska bilanca Kitajske aktivna, pa je sicer v tem mesecu redno pasivna.

MOČ MISLI

Nepojmljive so moči, ki prebivajo v naših mislih. Moč misli zagospoduje vsemu, napravi bolne zdrave, zdrave bolne in more povzročiti celó smrt. Kdor misli, da je bolan ali da bo postal bolan, ta je že bolan ali pa bo tudi gotovo bolan postal. On tudi ne mara, da bi bilo drugače, in bi bil tudi nesrečen in nezadovoljen, če bi ne bilo tako. Marsikdo hoče biti sploh naravnost trajno bolan in je razžaljen, če njegova okolica te okoliščine primerno ne upošteva, če vidno ne kaže pomilujočega izraza in se popolnoma ne prilagodi tej bolezenski psihozi. Takšni ljudje se čutijo tudi vedno trudne in so vedno prezaposleni; seveda ne naredijo nikdar kaj velikega, kar bi tudi mogoče ne bilo, ker leži na njih trajen pritisk napačnih, utrudujočih in uspešne moči razdirajočih misli.

Takšna napačna smer mišljenja se da le težko premagati; bilo bi na primer popolnoma brezuspešno, če bi takemu človeku enostavno rekli, da je zdrav. Zadeli bi na najostrejši odpor in zapustili bi sovražen vtis. Celó zdravnik ne bo namišljenemu bolniku rekel, da ni bolan, temveč da je zdrav; že zaradi prakse ne bo tega rekel. Pri ljudeh, na katere se da lahko vplivati, bi se morda od tretje strani posrečilo, da bi se misli neuspeha s trajnim vplivanjem prepodile ter da bi se prav polagoma dosegla sprememba v smeri mišljenja. Samoobvladanje in samovzgoja sta in ostaneta najboljša zdravilo proti mišljenju, ki ga spremlja neuspeh; tako mišljenje se javlja kot brezupnost, nezaupnost, zanikanje, pesimizem, pomanjkanje samozavesti, nesigurnost in podobno.

Postani gospodar svojih misli, pa boš mogel vreči iz svojega mišljenja uspehu sovražne misli, ki vsak začetek k pravemu delu takoj zopet uničijo, in boš postal gospodar samega sebe. Gre samo za voljo gospostva nad mislimi. Če se je pa napačna misel tako zelo zajedla v notranjost človekovo, da je že vse njegovo bistvo pod vtisom te misli in da je vsa njegova smer mišljenja vržena s poti uspeha, potem bo borba proti temu zlu vedno težja. Zato nikar ne dopusti, da bi ti napačne misli gospodovala, sicer si za pravo delo za vedno izgubljen! V vsakem človeku je zadostna

mera pravih misli, da more iti na pot uspeha. Vrsta uspeha vrednih misli se oblikuje v delu uspeha.

Moč misli more narediti vse, ona je nezlomljiva. Pomisli tale slučaj: Neki samomorilec se je hotel umoriti z električnim tokom, je zagrabil za žico in je takoj mrtev padel na tla; pozneje so pa v splošno začudenje videli, da je bila žica brez toka. Moč misli ga je umorila. Nekaj podobnega se je zgodilo te dni. V Kansas City so hoteli preskusiti moč misli. Nekemu morilcu, ki je bil na smrt obsojen, so rekli, da bo oproščen, če leži eno noč v postelji, v kateri je umrl neki bolnik na kugi. Rekel je, da je pripravljen, in je še vprašal, kakšni so znaki, preden kdo umre na kugi. Povedali so mu jih. Šel je v posteljo, začel se je tresti itd. in je umrl. Pa je bila postelja popolnoma nova in še nihče ni ležal v nji. Grozen eksperiment, a značilen. Sicer bi bil itak še isto noč prišel na električni stol, ker ni bil pomiloščen.

Spoznanje dejstva, kakšno moč imajo misli, bi nam moralo biti povod, da pričnemo že zelo zgodaj v otroških letih z vzgojo mišljenja. Če bi otroka navajali na pravilno mišljenje in vedno prepodili tiste njegove misli, ki so uspehu sovražne, bi ga vzgojili za človeka uspeha. Žalibog pa vzgajamo otroke pogosto k praviim ljudem neuspeha, ne da bi se starši tega zavedali. Kolikokrat smo otroke prav po nepotrebnem strašili s črnim možem, ki jih bo vzel, zato da smo jih prestrašili itd. Potem se ne smemo čuditi, če bodo otroka tudi pozneje spremljevale uspehu sovražne misli strahu. Taki ljudje se potem zmeraj bojijo, da se jim to ali ono ne bo posrečilo, zgubijo samozavest in vse zanikajo. Čuditi se moramo, da moderna vzgoja na to velevažno točko tako malo pazi. Danes je vse samo sport in sport, in tako važna vzgoja pravilnega mišljenja je čisto zanemarjena. Uspeh se more torej privzgojiti. Vodi svoje otroke samo do pravih misli — in napravil boš iz njih ljudi uspeha.

Za moč vsakratnih misli je merodajna stopnja koncentracije. Prave misli z veliko koncentracijsko vsebino se uspeha kar polastijo. Koncentracija je rojstvo vsakega uspeha. Koncentracijsko mišljenje mora imeti uspeh, če se razteza na prave misli, na take, ki so z uspehom v zvezi.

Moč mišljenja in silo misli so že večkrat merili. Tako na primer so slečenega mladega moža položili na drog, tako da je bil prednji del v ravnovesju z zadnjim. Dajali so mu nato računske naloge, najprvo lažje, nato težje, ki so zahtevale bolj koncentrirano mišljenje. Z višjo koncentracijo misli se je nagibalo telo polagoma bolj proti glavi, je zgubilo ravnovesje in je padlo na tla, z glavo naprej. Koncentrirano mišljenje je ojačilo pritisk krvi proti možganom in je spravilo telo do padca.

Močna koncentracija misli nas napravi gluhe in slepe in nam vzame čut za časovne pojme. Kolikrat smo že šli mimo znanca, smo ga pogledali, pa ga nismo pozdravili, ker ga nismo videli. V študijsko sobo nekega učenjaka so stopili petkrat, so ga nagovorili in on je tudi odgovoril; in vendar bi bil pozneje prisegel, da ni nihče prišel v njegovo sobo, da ga ni nihče nagovoril in da tudi on ni nikomur odgovoril. Ekscentričnim ljudem uspeh ne sledi. Med delom bodo slišali biti vsako uro in tudi nikdar ne bodo zgubili pojma časa.

Nasprotnica koncentracije je raztresenost. Raztreseni ljudje niso nikdar s polno miselno zmožnostjo pri stvari, oni nikdar ne zgubijo čuta za okolico, to je za vse to, kar se v bližnjem okolišju vrši; razpršenost misli na vse strani neba manjša njih miselno zmožnost; ta bi bila mnogo večja,

če bi ne bili raztreseni. Te raztresenosti ne smemo zamenjati z ono raztresenostjo, o kateri večkrat beremo pri velikih učenjakih; raztresenost učenjakov je baš nasprotno posledica koncentracije na eno misel, in tako zgubimo vsako zanimanje in vsak interes za kaj drugega.

Velika dela se dajo tako v šoli kot v življenju doseči le tedaj, če se vsa razpoložljiva miselna moč potom največje koncentracije vsakrat v polni meri vodi do tedanje namere.

Zberi svoje misli, organiziraj svoje mišljenje, izključi nepravilne, od neuspeha spremljane misli, uporabi vedno z največjo koncentracijo polno svoje miselno moč, priuči si še vedno kaj novega, potem te bo uspeh pozdravil in te mora pozdraviti.

T O I N O N O

Trgovski koledar 1938 ima letos izredno pestro in koristno, za vsakdanjo rabo potrebno vsebino, sestavljeno prav posrečeno. Za obširno poštno tarifo se vrste posamezni taksni predpisi glede kolkovanja računov, najemnih pogodb, najemninskih priznanc, čekov, bonov in bančnih priznanc, poslovnih knjig ter denarnih potrdil v trgovskem prometu, nakar sledi razne važne pristojbine in takse za vloge na oblasti in rešenja, za pritožbe, kupne in prodajne pogodbe, takse za žigovanje posod in tehtnic, pobotniška taksa službenih prejemkov in takse za dediščine in daritve. Prispevkom za bolniško in starostno zavarovanje nameščencev in delavcev sledi odtegljaji uslužbenkega davka, nato kratka strokovna razlaga o manufakturi in čaju, razprave o blagajniški knjigi, o zemljiški knjigi ter opozorila, na kaj mora paziti vsakdo, če toži ali če je tožen, če ima terjatve ene ali druge vrste, kdaj da zastarajo. Iz vsebine še omenjamo: Pravilnik o pravici toženja in prodaje alkoholnih pijač, odredbo o minimalnih mezdah, tabelo za razredčenje alkohola, cenik za dimnikarska dela nezapopadena v odobrenem maksimalnem ceniku, 10 naukov za prodajalca, 12 naukov za zdravlje in srečo, izložbeno okno, rentnina, o zamenjavi bankovcev, različne merilne enote za dolžino, težo, ploščke, silo, prostornine in tekočine, za pritisk, toplo in elektriko in za zaključek računanje obresti.

Koledar dela čast dolgoletnemu uredniku Fr. Zeleniku, kakor tudi Trgovskemu društvu »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani, ki je letos izdalo in založilo že XXIV. letnik. Koledar je lepo oprem-

ljen in čedno tiskan kakor prejšnja leta v tiskarni Merkur in ima enako obliko kakor doslej.

Koledar stane s poštino 15 din ter ga toplo priporočamo in opozarjamo nanj predvsem trgovske kroge, tako gospodarje kot sotrudnike. Vse one pa, ki so ga prejeli od našega društva Merkur, prosimo, da ga obdrže in seveda tudi plačajo, ter podpro lep in dober namen društva in koristno delo.

Zadružni zbornik izdan ob stoletnici Mihe Vošnjaka, očeta slovenskega zadružništva. Izdala in založila Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani, 1937. Zbornik je zanimiv donesek k razvoju borbe za slovensko gospodarsko samostojnost od početka narodnega prebujenja in je posvečen inženirju Mihi Vošnjaku, očetu slovenskega zadružništva, ki se je prav za prav ves posvetil organizaciji slovenskih kreditnih zadrug, naših posojilnic in hranilnic. Preko teh kreditnih ustanov je ta naš gospodarski velikan s svojim stvarnim in smotrenim delom ogromno doprinesel za slovensko gospodarsko osamosvojitve. S tem zbornikom je Zveza slovenskih zadrug tudi na doštosten, raznoveren in prilikam primeren način proslavila svoje tridesetletno delovanje in dala priznanje tudi vodilnim možem, ki že dolga desetletja požrtovalno in nesebično delujejo kot zadružni delavci predvsem v posojilnicah in hranilnicah.

Jugoslavija in Egipt

Iz poročil egiptskega časopisa se more posneti, da namerava egiptska vlada v trgovskem prometu z inozemskimi državami znižati svoj pasivni saldo na

odgovarjajočo aktivnost. Navedeni smo tudi mi in rečeno je, da je v preteklem letu 1936 poslala Jugoslavija v Egipt za 231.000 eg. funtov blaga, da ga je pa kupila tam samo za 188.500 funtov. Zato naj Jugoslavija odslej naprej v Egiptu več kupi kot je doslej. Zdi se nam pa, da gornje številke miso čisto pravilne. Kajti v njih ni n. pr. navedeno, da bi bila Jugoslavija kupila v Egiptu kaj bombaža, pa ga je kupila 1517 ton v vrednosti 27.800.000 din. Razlika v obeh statistikah prihaja od dejstva, da uvaža Jugoslavija bombaž iz Egipta preko Grčije. Po jugoslovanski statistiki je bila v preteklem letu jugoslovanska trgovska bilanca v trgovskem prometu z Egiptom za 4.200.000 din pasivna. Naš izvoz v Egipt je znašal 50.400.000 din uvoz iz Egipta k nam pa 54.600.000 din. Skoraj nikdar ništa statistika dveh med seboj trgujočih dežel enaki; večkrat vidimo, da se to ali ono napačno beleži ali pa sploh ne. Včasih je namen naravnost prozoren.

Jugoslovanski tekstilni uvoz in izvoz v prvih 9 mesecih letos. Uvoz: Bombaž, surov 13.614.200 kg za 226 milij. 018.544— din, predivo 13.929.448 kg za 374.157.567— din, tkanine 3.135.255 kg za 186.512.746— din, nogavice in rokavice 1201 kg za 346.110— din, ostalo bombažasto blago razven šivanega 614 tisoč 246 kg za 12.351.694— din, šivano 5649 kg za 818.743— din. Druga vegetabilna vlakna, surova 1.738.393 kg za 8.337.548— din, predivo 4.121.861 kg za 45.771.965— din, tkanine 76.920 kg za 4.573.047— kg, nogavice in rokavice 2 kg za 918— din, vreče 382.152 kg za 2.932.537— din, ostalo blago 1.898.413 kg za 12.177.152— din. Volna, surova 2.734.766 kg za 104.094.039— din, predivo 1.281.096 kg za 93.110.419— din, tkanine 1.264.817 kg za 180.502.847— din, nogavice in rokavice 173 kg za 33.814— din, ostalo volneno blago razven šivanega 77.846 kg za 9.664.502— din, šivano 3909 kg za 1.281.139— din. Svila, surova 6485 kg za 595.021— din, predivo 2.053.295 kg za 77.053.922— din, tkanine 20.008 kg za 6.681.871— din, nogavice in rokavice 1296 kg za 768.486— din, šivane tkanine 384 kg za 245.995— din, ostalo svilenno blago 14.216 kg za 2.740.172— din. Med to svilo je seveda največ umetne, katero naša statistika žalibog ne loči od prave. Klobuki 6522 kg za 3.724.067— din. Izvoz: konoplja 16.789.753 kg za 142.415.185— din in vrvarski izdelki 2186 kg za 37.009— din.

Narodna banka Jugoslavije poroča, da je znašalo zlato kritje bankovcev 31. oktobra t. l. 33% ali 1748'6 mil. din. Menic je bilo za 1358 milijonov, raznih aktiv za 1975 mil.; obtok bankovcev 5857 milijonov; vseh obveznosti je bilo 8280 mil. din.

Izvoz pirita iz Jugoslavije

Leta 1935 smo ga izvozili 62.700 ton, l. 1936, 69.300 ton, l. 1937. pa že v prvi polovici 49.300 ton in bo znašal celoletni izvoz najbrž 100.000 ton. Dvig izvoza gre v prvi vrsti na rovaš Španije, ki je bila doslej največji svetovni dobavitelj pirita. Naš izvoz gre s 50 odstotki na Ogrsko, s 30 odstotki v Češkoslovaško, dočim prevzame od ostalih 20 odstotkov večino Nemčija.

Zavod za pospeševanje zunanje trgovine v Beogradu je ustanovil poseben odsek, kojega naloga obstoji v tem, da pospešuje v poljedelskih proizvodih kompenzacijske kupčije z inozemstvom, s čimer se kupčije v klirinškem sistemu zmanjšajo.

V dunajski založbi »Compass« je izšlo pet novih zvezkov, ki podrobno obravnavajo pet srednjeevropskih držav Avstrijo, Češkoslovaško, Ogrsko, Jugoslavijo in Rumunijo. Knjige so koristne priročnik za vsakega, ki se hoče o današnjem gospodarskem življenju temeljito poučiti.

V jugoslovanskih državnih rudnikih so nakopali od aprila do septembra t. l. 780.000 ton premoga proti 726.000 tonam v istih lanskim mesecih. Produkcija železne rude je pa padla od 270.000 na 216.000 ton, produkcija sirovega železa od 18.000 na 17.500 ton. Povprečni dnevni zaslužek delavcev je znašal letos din 36'46, lani 35'23.

Pomladanski in jesenski velesejem v Beogradu se bosta vršila v prihodnjem letu od 30. aprila do 9. maja ter od 10. do 19. septembra.

Državna uprava monopolov v Beogradu je za prevzem tobaka iz letošnjega pridelka določila 41 komisij. Z delom v raznih banovinah so komisije pričele v novembru.

Jugoslovanska vlada namerava položiti podzemni kabel od grške noter do avstrijske meje. To namero beleži celo »Hamburger Wirtschaftsdiens«.

Naša jabolka bomo letos težko prodajali izven države, ker je bil pridelek v Češkoslovaški (Karpatski Rusiji), v Zedinjenih državah in v Švici zelo bogat.

Pri Vrbasu (Vojvodina) je pričela z novembrom obratovati nova tovarna koprje.

Hranilne vloge pri 29 slovenskih hranilnicah so po podatkih Zveze jgsi. hranilnic v Ljubljani znašale 30. septembra t. l. 1.009 milijonov dinarjev.

Odposlanstvu kotelirjev iz Dalmacije je dejal minister, da bo vlada v bodoči turistični seziji kot eno prvih odredb vpeljala turistični dinar in da bo tudi sicer po možnosti upoštevala njih želje.

Lesi iz Jugoslavije je v prvih devetih letošnjih mesecih kupila Nemčija 640.000 ton.

Zveza čebelarjev v donavski banovini je bila te dni ustanovljena. Čebelarске zadruge v tej banovini so obstojale že doslej.

Tovarna vagonov v Brodu je ob polnem obratu sprejela na novo 80 inženirjev in konstruktorjev ter 500 delavcev. V načrtu je mnogo novih del.

Izvoz jaje iz Jugoslavije je šel v zadnjem času v prvi vrsti v Nemčijo.

Po jugoslovanskem mehkem lesu obstoji v inozemstvu močno povpraševanje, manjkajo pa večje zaloge izdelanega in suhega blaga. Povpraševanje iz Italije je znatno, a kupčija je ovirana od izplačevanja v klirinškem prometu. V zadnjem času obstoji tudi povpraševanje po bukovini, zlasti v dimenzijah, ki jih zahteva angleški trg.

Hipotekarna posojila Jugoslovanske Hipotekarne banke so narasla na dve milijardi dinarjev, komunalna posojila skoraj na poldrugo milijardo, vloge na knjižice ravno toliko.

Trgovina med Belgarijo in Jugoslavijo v mesecih jan.—avgust t. l. je bila sledeča (po uradni bolgarski statistiki): uvoz iz Jugoslavije v Belgarijo 15,4 mil. levov, obratno pa samo 5,3 mil.

Zunanja trgovina Jugoslavije v prvih devetih letošnjih mesecih je dosegla rekord in se je zvišala obseg napram istim lanskim mesecem za 44,2%. Izvoz je izkazan s 4551 milijoni din (lani 2837), uvoz s 3782 (2940). Lanska pasivnost se je spremenila letos v krepko aktivnost.

Izvoz posušenih sliv iz Jugoslavije je dosegel letos do konca oktobra komaj petnajstinko lanskega izvoza in je znašal le 1.240.000 kg, kar je najnižje število zadnjih šestih let. Skoraj vse slive je kupila Češkoslovaška (1.010.000 kg). Tudi izvoz svežih sliv v teži 3.400.000 kg se označa kot katastrofalno nizek (Avstrija 2.420.000, Češkoslovaška 920.000).

Padec izvoza je posledica slabe letine in nezadostne kvalitete.

Številke trgovine med Jugoslavijo in Belgijo kažejo mnogo večje nakupe Belgije. Vendar se pa tičejo ti nakupi v prvi vrsti naših rud, dočim naši ostali izvozni predmeti niso bogve kaj zastopani. Jugoslavija zahteva, naj se bakrena, svinčena in cinkova ruda, ki gre iz Jugoslavije v Belgijo ter se tam v svrhu nadaljnje prodaje predela in rafinira, ne označa kot izvozno blago v pravega pomena besede.

Med Jugoslavijo in Grčijo se bodo v kratkem pričela nova trgovinska pogajanja, pri katerih želi biti zastopana zlasti Vardarska banovina, kar je čisto umevno. Glede prodaje svojih produktov je ta banovina bolj kot katera druga navezana na Grčijo.

Dubrovačka Plovdba je kupila v neki angleški ladjedelnici nov tovorni parnik za 135.000 funtov. Parnik ima 10.500 ton prostornine.

Jugoslovanski zavod za pospeševanje zunanje trgovine je ustanovil poseben strokovni odbor, ki naj proučuje možnosti, kako bi se potom kompenzacij dali zamenjati naši agrarni proizvodi za inozemske produkte.

Ker porabi jugoslovanska železna industrija zelo veliko železne rude sama, bodo izvoz zaenkrat ukinitili; le Češkoslovaška, Romunija in Ogrska bodo dobile pogodbeno določene količine. V prvih devetih lanskim mesecih je producirala Jugoslavija 314.000 ton železne rude, letos pa v istih mesecih 451.000 ton.

Z imenom »Jugomina« je bila ustanovljena v Beogradu tovarna, ki bo izdelovala vžigalnike vseh vrst. Temeljna glavica znaša 1 milij. din (1000 delnic po 1000 din).

Regaško Slatino je obiskalo v seziji od maja do septembra letos 7900 gostov, lani 7800. Število prenočevanj je bilo isto kot lani, 113.000. Tujcev je bilo 6400, domačinov 1500; največ tujcev je bilo iz Ogrske in Avstrije, 517 in 557.

V Črni gori so pričeli kmetom priporočati gojitev bombaža. Doslej se jih je oglasilo okoli 200. Računijo s pridelkom najmanj 2000 do 2600 kg na 1 ha. Poskusi na posestvu »Kruševac« so dali prav dobre zaključke. Tudi v Južni Srbiji so pričeli z intenzivnejšim pridelovanjem bombaža.

Pridelek sladkorja v Jugoslaviji je po podatkih Mednarodne zveze za sladkorno statistiko padel v sladkornem letu

1937/38. napram letu 1936/37. za 54,5%. Vzrok je zmanjšani pridelek sladkorne pese in pa zmanjšana sladkorna vsebina v pesi. Ta vsebina je z 12-18% letos najmanjša od vseh dežel, ki jih sladkorna statistika navaja. Ker bo produkcija sladkorja znašala le 4000 vagonov in ker imamo še 2000 vagonov starih zalog, bo treba morda še 1000 vagonov sladkorja kupiti; kajti naš konsum zahteva 7000 vagonov.

Pogajanja v Dubrovniku med Jugoslavijo in Nemčijo so predvidela tudi izvoz mehkega lesa v Nemčijo v množini okoli 60.000 ton. Opozarja se, da postaja izvoz mehkega lesa v Italijo manj zanimiv, zlasti še, ker izvaja Italija zelo strogo uvozno nadzorstvo in ker dobijo kupci uvozno dovoljenje prav težko.

Letošnji pridelek našega domačega bombaža znaša 630.000 kg ali 2% našega uvoza, kajti naše predilnice so prijavile uvoz 31.045.000 kg bombažnega vlakna in preje. Naš domači pridelek so morale odkupiti naše predilnice za minimalno ceno din 17-50 za kg, ki je znatno nad svetovno pariteto.

Jugoslovanska vlada je dovolila podjetju Bata nakup obsežnih arealov v močvirnatih okrajih ob južnoslovosko-grški meji; Bata hoče tukaj gojiti v prvi vrsti vlaknate rastline in bombaž. Gre tudi za pridelovanje lupe, ki je pri izdelovanju čevljev potrebna in ki jo dobivajo iz neke egiptске rastline. V Českoslovaški lupa slabo uspeva. Doslej jo je dobivala Českoslovaška predvsem iz Japonske.

Grozja iz Jugoslavije je bilo po uradnih podatkih izvoženega do konca oktobra t. l. okoli 2.500.000 kg; v Avstrijo je šlo okoli 500.000 kg, v Nemčijo nad 1 milijon, v Českoslovaško okoli 400.000 kilogramov, v Poljsko 200.000, v Švico 100.000 kg, ostalo v Švedsko, Belgijo itd.

Pšenice iz Jugoslavije je bilo izvožene od 1. januarja do 30. septembra t. l. 29.129 vagonov v vrednosti 516 mil. din, koruze pa 50.800 vagonov za 484 milijonov din.

Iz inozemstva poslana obleka, če je že stara in porabljena, se ne zacarini, če prihaja kot darilo ljudem, ki so brez sredstev. Ne plača se ne uvozna carina in ne banovanska trošarina.

Dobivanje antimona v Jugoslaviji je izključno v rokah nemško-švicarskega kapitala. Sedaj je ustanovljeno novo podjetje, ki dela sicer zopet v prvi vrsti z inozemsko glavnico, a je deloma udeležen tudi domači kapital.

Produkcija bakrene rude v Boru je dala v mesecih januar-oktober 32.400 ton proti 33.000 tonam v istih lanskih mesecih.

Statistika jugoslovanskih državnih železnic

V založbi železniške generalne direkcije je izšla v hrvaškosrbskem in francoskem jeziku statistika jugoslov. državnih železnic za leto 1936. V dostavku se nahajajo najvažnejši podatki o delovanju in stanju železnic v desetletju 1927/36. Posamezna poglavja obravnavajo proge z normalnim in ozkim tirom, organizacijo železnic, osebje, gradbo železnic, strojno službo, gospodarsko in finančno službo, določbe o osebnem in tovornem prometu itd. Vsakomur, kdor se zanima za naš promet, bo ta statistika zelo dobro služila.

Delavski dopusti

Tovarna aeroplanov in hidroplanov v Zemunu »Ikarus« je sporočila sekciji delavske inšpekcije pri socialnem ministrstvu, da bo dovolila svojim kvalificiranim in tudi nekvalificiranim delavcem, ki so najmanj devet mesecev v podjetju zaposleni, dopust enega tedna. Med dopustom dobivajo delavci svojo normalno plačo brez odbitka. Kakor pravi delavska inšpekcija, je to v Jugoslaviji prvi slučaj, da se kakšno industrijsko podjetje ozira na dopustne potrebe svojega delavstva.

V okolici Beograda išče eno največjih francoskih svilenih podjetij pripravo zemljišče, da zgradi tam veliko tovarno svilene preje.

Izvoz prašičev v Italijo, za katerega je dobila Jugoslavija dovoljen poseben kontingent, se je pričel s koncem oktobra.

Kapaciteta štirih italijanskih celuloznih tovarn so letos zelo razširili in je znašala njih produkcija v prvih osmih mesecih 23.000 ton; lani 14.800. Ker je pa potreba po celulozi dosti večja kot kapaciteta teh štirih tovarn, so je uvozili v prvih treh četrtletjih 180 tisoč ton (lani 147.300) v vrednosti 228.500.000 lir (lani 122.300.000).

V Zemunu bo zgradila beograjska Prometna banka tovarno pločevine in so se gradbena dela že pričela. Tovarna bo izdelovala navadno in cinkasto pločevino, pozneje tudi drugo. Kapaciteta bo znašala po načrtu 720 vagonov letno. Tovarna, v katero bodo investi-

rali 12 mil. din, bo zgrajena do marca in bo pričela obratovati z junijem.

Uvoz Italije iz kolonij v prvih osmih letošnjih mesecih beleži 206 mil. lir (lani komaj 95), izvoz v kolonije 1843 (1223). Abesinija je poslala v Italijo za 140 mil. lir blaga (lani 60) in je dobila iz Italije blaga za 1565 mil. lir (893). Vidimo, da se je italijanska trgovina s kolonijami zelo okrepila.

Svetovna razstava v Parizu je dosegla do 18. novembra trideset milijonov obiskovalcev.

Jugoslov. železna industrija misli na gradbo novih plavžev, in sicer na črti Ljubija—Doboj, ki jo smatrajo kot tehniško-ekonomsko za najbolj ugodno.

Zadolženje Nemčije je v tretji četrtini tekočega leta doseglo 15.260 milijonov mark.

Sladkorna tovarna v Čupriji bo za leto 1936/37 po štirih letih prvič zopet izplačala dividendo, in sicer 4% ali 12 din.

Pivo v Nemčiji bodo tipizirali. »Einheitsgericht« že imajo, sedaj pride na vrsto še »Einheitsbier«. Vsak dan kaj novega, a nikdar nič boljšega.

Pomladanski vselejem v Lipskem (Leipzig) bo trajal od 6. do 14. marca. Vzorčni sejem bo zaključen 10. marca, dočim bosta tehniški in gradbeni sejem odprta do 14. marca.

Vinska letina v Ogrski je dala okoli 3 milijone hl. Izvoz se je že pričel in gre zlasti mnogo vina v Švico.

Novo vrsto pese je po osemletnih poskusih vzgojil Znanstveni raziskovalni zavod za sladkorno industrijo v Kijevu. Križali so navadno sladkorno peso s krmilno itd. peso.

V nadrobni trgovini v Nemčiji bo po novem zakonu odločevala poleg strokovnega znanja tudi politična zanesljivost. Kdor ne bo pristaš vlada-joče stranke, ne bo smel na drobno prodajati.

Schneider-Creuzot, veliko francosko podjetje topov, ki je tudi pri podjetju Škoda udeleženo z več kot 50%, izkazuje za preteklo poslovno leto, ki se je zaključilo s 30. aprilom, 20.690.000 frankov čistega dobička. Dividenda je ista kot lani, 80 frankov.

Vodilna francoska plovna družba Cie Générale Transatlantique je imela v preteklem letu 690.400.000 frankov dohodkov in 699.700.000 frankov izdatkov. Preko severnega Atlantika je prepeljala 65.300 oseb.

Armstrong, veliko angleško podjetje aeroplanov itd., je doseglo v l. 1936/37 ca. 533.000 funtov čistega dobička. Vsega skupaj izplačuje štiri dividende v znesku 150% (lani 107,5)!

Carinski dohodki Italije v prvih devetih letošnjih mesecih so narasli od lanskih 2025 milijonov lir na 2515 milijonov, torej za 24 odstotkov.

Finančno sodelovanje med Anglijo, Francijo in USA

Utrditve francoskega franka je eden najvažnejših dogodkov mednarodne vrednotne politike zadnjega časa. Povratek odtokle glavnice in dotok velike zlate imovine sta bistveno pripomogla k utrditvi franka. V tej zvezi imajo pogajanja Francije z merodajnimi činitelji v Angliji in USA glede skupnih vrednotnih problemov tem večji pomen. V poučenih pariških bančnih krogih se govori o bližnjem izoblikovanju trojnega dogovora, ki naj dovede s časom do medsebojne stabilizacije funta, franka in dolarja. V tej luči moramo razumeti tudi Chamberlainov govor o francosko-angleškem sporazumu na finančnem polju. V merodajnih krogih se potrjuje dejstvo o važnih finančno-političnih pogajanjih med Parizom, Londonom in Washingtonom in se poudarja velika važnost teh pogajanj. Politični razvoj zadnjih tednov je vsekakor dovedel do ojačenega fincačnega in gospodarskega sodelovanja med Francijo, Anglijo in Združenimi državami.

Licht zvišuje sladkorno cenitev

V drugi letošnji cenitvi evropske sladkorne produkcije brez Rusije navaja Licht to produkcijo s 7.150.000 tonami, za 40.000 ton več kot v prvi cenitvi. Lani je znašala sladkorna produkcija 6.800.000 ton. Licht je v pričetku novembra ugotovil, da je bila sladkorna kampanja v vseh deželah v polnem teku in da je bil dovoz sladkorne pese normalen.

Cenitev (vse v 1000 tonah) za Evropo brez Rusije znaša letos 7146, lani 6791, za vso Evropo letos 9246, lani 8791. Jugoslavija letos 45, lani 101!

Nekatere države so svojo produkcijo zelo zvišale, dočim druge niso ostale na prejšnji višini. Med prvimi so zlasti Bolgarija, Francija, Nemčija in Poljska, med drugimi pa Velika Britanija, Ogrska in posebno še Jugoslavija, koje produkcija je več kot še enkrat manjša kakor je bila v preteklem letu. Na drugem

mestu že smo zapisali, da znaša naša letna poraba okoli 7000 vagonov sladkorja. Ker bo produkcija dala ca 4000 vagonov in imamo še od lani ca 2000 vagonov preostanka, nam bo do bodoče kampanje na razpolago ca 6000 vagonov sladkorja in ga bomo morali 1000 vagonov še importirati. Druga leta smo se pa toliko trudili za izvoz. — Cenitev produkcije v Rusiji je pustil Licht z 2.100.000 tonami nespremenjeno, tako da bo znašala letošnja vseevropska produkcija ca 9.250.000 ton, kar je za ca 8% več kot lani. Sladkorne zaloge v deželah, ki jih gornja statistika upošteva, so znašale na koncu septembra t. l. okoli 3.200.000 ton.

Produkcija sladkorja iz sladkorne pese je bila pred vojsko enaka oni iz sladkornega trsta, je med vojsko globoko padla in je začela po vojski polagoma zopet rasti. Sedaj se je že močno približala oni iz trsta. Tudi poraba sladkorja polagoma raste.

V Finski so zgradili prvo tovarno za izdelovanje surovega sladkorja. V začetku bo znašala njena dnevna kapaciteta 600 ton sladkorne pese.

Tudi v Transjordaniji (vzhodno od Palestine) so po daljših poskusih sklenili, da bodo velik prostor zasadili z bombažem. Praviijo, da ima zemlja iste lastnosti kot egiptska in da bo mogel transjordanski bombaž uspešno konkurirati z egiptskim.

Italijansko-nemška rudarska družba v Abesiniji za pridobivanje zlata je ustanovljena. 51 odstotkov delniške glavnice je v italijanskih rokah, 49 pa v nemških.

Rooseveltovo pozitivni program predvideva močno udeležbo zasebne glavnice v svrhu pospeševanja težke industrije in znižanje obrestne mere v zvezi s splošnim znižanjem gradbenih stroškov.

Francoska banka je znižala obrestno mero od 3,5% na 3%. Pred letom dni je bila obrestna mera z 2% najnižja v zadnjih letih, je narasla nato na 6%, nakar je začela padati. Z novim znižanjem nadaljuje banka svoje stremeljenje, da pomaga gospodarstvu s politiko cenenege denarja.

Ob poteku mednarodnega kartela tračnice na koncu preteklega leta so se pojavile težkoče, imajoče svoj izvor v mednarodnih razmerah, ki so preprečile obnovo kartela. Pomagali so si s kratkoročnimi dogovori. Sedaj se zdi, da so pogoji za obnovo kartela ugodni.

Rekord v svetovni produkciji sirovega železa in jekla

Pomnoženo oboroževanje v večini držav je imelo za posledico velikansko povpraševanje po sirovem železu in sirovem jeklu. Izšle so sedaj statistike, ki prinašajo številke o produkciji teh najvažnejših vojnih snovi v prvi letošnji polovici. Svetovna produkcija sirovega jekla je narasla od lani na letos od 59,5 milij. ton na 72,1 milij., produkcija sirovega železa pa od 43,3 na 53,1 milij. ton. Na Evropo pride 37,2 milij. ton jekla (lani 33,2) in 28,9 milij. ton železa (lani 26,4), ostalo pa na druge kontinente, zlasti na Ameriko. Veliki plus ima svoj izvor v prvi vrsti v povečani produkciji Zedinjenih držav, kjer znaša povišek pri jeklu 7,7 in pri železu 6,7 milij. ton. V Evropi je na prvem mestu Nemčija z 9,5 proti 9,3 milij. ton v jeklu in s 7,7 proti 7,3 v železu. Na drugem mestu je Rusija z 8,8 proti 7,8 in s 7,1 proti 7,0; vidimo, da je Rusija Nemčiji tik za petami. Anglija kljub izrednemu prizadevanju ni prišla dosti naprej, od 5,9 na 6,5 pri sirovem jeklu in od 3,8 na 4,1 pri sirovem železu. Drugod se je naraščanje produkcije razvijalo normalno. V marsikakšni državi je manjkalo sirove rude in se zato tudi produkcija ni mogla tako razviti, kot bi dotičniki radi; zlasti pri angleški železni in jekleni industriji je bilo to opazovati. Za tekoče drugo polletje računajo z enakimi številkami kot v prvem polletju.

Izvoz raznih rud hočejo nekatere dežele zelo omejiti ali pa sploh zapreti. Tako je dejal pred kratkim avstralski ministrski predsednik Lyons sledeče: »Avstrali'a je načelno pripravljena dovoliti dostop do avstralske železne rude vsem tujim državam. Če bi se pa pokazalo, da moramo v bližnjem času računati z izčrpanjem te rude, se moramo v interesu industrije in tudi deželne brambe primerno zavarovati, morda tudi takoj.« Iz teh besed se da sklepati, da bo Avstrali'a izvoz železne rude morda kmalu prepovedala. Lyonsova izjava je tembolj učinkovita, ker so bili doslej mnenja, da so nahajališča avstralske železne rude neomejena.

Na drugi strani hoče na primer Kitajska prepovedati izvoz wolframove rude, ki ima v železni in jekleni industriji odlično vlogo. Taka prepoved bi bila tem pomembnejša, ker je Kitajska najvažnejši producent wolframove rude sploh.

NA RAZSTAVI NEMŠKE UMETNOSTI IN SKOZI BELGIJO IN HOLANDSKO DO SEVERNEGA MORJA

Prav do poletja sem živel v misli, da bom obiskal Pariz in svetovno razstavo. Toda neki vzroki so me napotili, da sem opustil misel na Pariz ter spremenil svoj polovalni načrt. Na misel mi je prišla druga velika razstava letošnjega poletja, razstava »Schaffendes Volk« v Düsseldorfu, pri čemer se mi je kar sama pojavila želja, da bi s tem zvezal ogled še par drugih zanimivosti, tako bližnje Belgije in Holandske. In zgodilo se je, da sta ti dve državi postali glavni smoter mojega potovanja, a z ogledom razstave v Düsseldorfu sem čakal prav do zadnjih dni svojega potovanja.

Moja prva postaja je bila Monakovo. Kar imamo pri nas samo pri »Figueu«, tega je tam mnogo več.

Glavna zanimivost Monakovega in gotovo ena največjih zanimivosti vsega potovanja, sta bili zame dve razstavi v tem mestu. Ena je nameščena v krasni novi palači »Haus deutscher Kunst«, ki je bila letos dograjena kot nadomestilo za »Glaspalast«, ki je pred nekaj leti pogorel. Ogromno palačo, dolga je 175 m, a globoka 80 m, krasi zunaj cela vrsta visokih kamenitih stebrov. Notranjščina je izdelana luksuriozno po vseh izkustvih razstavnih prostorov. Preseneti nas obilica marmorja in bleščeče kovine. Razstavnih prostorov je 40, v sredini velika častna dvorana, ki naj služi slavnostnim sprejemom. Ko sem stopal po teh prostorih, sem živo mislil na našo bodočo Moderno galerijo. Razstavno palačo je otvoril 18. julija sam Führer in od tega časa gre obisk že v četrti milijon.

Führer sam je ukazal, da naj bo umetnost »ljudska« vsakemu razumljiva, jasna, neproblematična. Skozi dvorane se dnevno vali množica. S slikami je zadovoljna, kajti vse odgovarjajo Führerjevemu smislu, vse je jasno, brez problema, isto kakor če čitaš napis »rechts gehen« ali pa »hier hält die dritte Klasse«. — Mene je teh 900 števil močno z dolgočasilo. Slabe volje sem zapustil izložbo te »umetnosti na povelje«, pač pa se me je polastilo napeto pričakovanje, ko sem zagledal vhod v drugo razstavo, ki nosi napis: »Entartete Kunst«. Razstava je nameščena v prvem nadstropju nad arkadami Hofgartna, torej na precej nereprezentativnem mestu. Vhod je rdeče drapiran, okrašen s smrečjem in nosi velik napis »Entartete Kunst«.

Kot da bi stopali v kolibo na sejmišču. Škripajoče lesene stopnice me pripeljejo v kakih 5 do 6 dvoran, ki so vse prenatrpane s slikami, kolikor je pa še prostora prostega, ga polnijo različni, premišljeno izbrani napisi. Glavna stena nosi napis »Sie hatten vier Jahre Zeit«, in hoče reči, da se v štirih letih Hitlerjevega oblastva niso streznili in opustili tiste umetnosti, ki jim jo je narekovalo njihovo umetniško prepričanje in volja utiranja novih potov v novi čas. Kajti na teh stenah visi vse tisto, kar poznamo kot najboljše in najizrazitejše vse povojne nemške umetnosti. Tako sijajne zbirke nemške moderne nisem še videl in že radi nje bi se izplačalo priti v München. Saj ne rečem, gotovo je tukaj tudi marsikaj ekstremnega, neustaljenega in prehodnega, da, tudi nekaj šarlatanstva, še veliko več pa res pozitivnega in izredno močnega, resničen izraz dobe in izraz močne volje. Med slikami so, kot rečeno, napisani stavki v namenu, da bi smešili razstavljene predmete, prebrisano izbrani iz knjig odličnih piscev, propa-

gatorjev moderne umetnosti, ki pa brez zveze govorijo v čisto drugem smislu. Neukemu gledalcu je težko izločiti iz tega kaosa slike in jih uživati, posebno še, ker sem imel vtis, da so najodličnejše stvari nalašč postavili na najslabša mesta. Tu imam v mislih predvsem slikarja Carla Hoferja, ki ima na tem mestu sijajne, naravnost klasične stvari. Slike in kipi izvirajo iz različnih zbirk, zelo veliko jih je iz javnih galerij in muzejev in vise sedaj tukaj, da množica vidi in spozna to »zlo«, ki naj potem ne prestopi več praga nemških zbirk.

Svoj čas od države nakupljena dela so zaznamovana z velikim rdečim listom, na katerem čitamo »Bezahl von den Steuergroschen des arbeitenden deutschen Volkes«. Zraven čitamo tudi ceno. To bi utegnilo zanimati. Ceno 1 milijon Mark je dosegla slika Ericha Heckela l. 1923., toda za to leto ni to nobena odločujoča številka, a iz leta 1924. imamo cene, ki so precej ostale do zadnjega časa, to so od 2.500 do 15.000 Mark. S slednjo vsoto je bil plačan Kokoschka. Izjemno visoke cene okrog 50.000 Mark je dosegel l. 1929. odlični Louis Corinth. Toda čudil sem se, da vise njegove slike tudi v drugih javnih zbirkah, ali napis v razstavi »Entartete Kunst« me je kmalu poučil, da izvirajo slike na tem mestu iz časa, »nach seinem zweiten Schlaganfall, wo er der Auflösung entgegenging«. V resnici so to stvari, izredno sproščeno slikane, dovršene mojstrovine. Naj imenujem poleg že imenovanih Hoferja in Corintha še nekaj odličnih imen, ki so v bodoče izobčena iz hrama nemške umetnosti: Nolde, Dix, Kokoschka, Fuhr, Beckmann, Klee, Kirchner, Grosz, Feininger, Chagal, Adler (oba slednja nosita pripombo »Offenbarungen der jüdischen Rassenseele«) in drugi. Vprašali bode, kaj bo sedaj s temi umetninami. Nekje sem slišal, da jih bodo sežgali. Toda skoraj bolj bi verjel nekemu berlinskemu slikarju, s katerim sem se seznanil na povratku v domovino, da je večina teh del že prodana v inozemske zbirke. Tudi mi je omenjeni slikar pravil o nezadovoljnosti umetnikov, ki jih je zadela Hitlerjeva diktatura.

Druga postaja mojega potovanja je bil Köln, kamor sem prispel po skoraj celodnevni vožnji. Zadnji del poti je tekel ob Renu, ki mi je ožarjen od popoldanskega sonca iz vlaka napravil mnogo prikupnejši vtis, kot pred leti, ko sem se vozil meglenega dne, ves dan proti vodi, od Bonna do Mainza. A to pot so mimo mene švigala prijazna mesteca s krivimi ulicami, posejana med vinske gorice. Tako me je vlak potegnil prav do Kölna. Ko sem pred leti prišel semkaj iz Berlina, sem čutil veliko razliko med življenjem obeh mest. Tako me je tudi to pot sprejel toplo utrip zapadnega nemškega mesta, ki se mu nedvomno pozna sosesčina evropskega zapada. Toda ne bom po baedekersko razkladal zanimivosti tega mesta in tudi ne govoril o tem, kaj sem videl po galerijah. — Stopimo raje kar na bruseljski brzovlak. Belgijski vozovi so me presenetili po svoji udobnosti in lepoti, četudi sem bil že vaju nemških, gotovo odličnih pulmanov. Tu sama širina, prostor in skoraj dva metra široka okna. Manj všeč mi je bila dežela sama, ki je kmalu po prestopu meje, vsa polna premogokopov in tovarn. Vlak vozi skozi eno največjih premogovnih zakladnic Belgije. Ni čuda, da izgleda vse črno in zamazano. Na drugi strani pa tudi ni mogoče reči, da so prebivalci južnejšega dela Belgije pretirani gojitelji snage. Od vseh mest, ki sem jih videl na potovanju, spominja naravno Bruselj najbolj na francoska mesta in zdelo se mi je, kot da sem v malem Parizu. Široki bulvarji prepregajo mesto, na nekoliko vzvišenem prostoru kraljuje sveta Gudula s svojima nedokončanima zvonikoma, mogočna

gotska stavba, ki so jo počeli graditi že v 13. stoletju. Krasni glavni trg je ohranil svoje srednjeveško podobo ter bi se mogel vsled svojega bogastva in prelepe arhitektonske zaključnosti kosati z Markovim trgom v Benetkah. Na eni strani ga meji rotovž, ki je eden največjih in najlepših v teh krajih. Poseben čar daje temni arhitekturi dejstvo, da je nešteto detajlov pozlačenih. — Mislim, da moram na tem mestu omeniti znameniti vodnjaček, ki je postavljen v bližini tega trga in ga imenujejo Mannecken-Pis. Predstavlja ljubko bronasto figurico fantka, ki neženirano lula. Vodnjak je iz leta 1619. Fantiček, ki ga imenujejo »le plus ancien bourgeois de Bruxelles«, je dobil od Ludviga XV. slavnostno oblačilo in častni križ Ludviga XIV. Za časa francoske revolucije je nosil rdečo jakobinsko kapo, a dandanes na posebne praznike gala-obleko. — Bruselske ulice so neprestano polne živahnih množic. Posebno zvečer, ko zagori vse polno svetlobnih reklam, ko nešteto žarnic razsvetljuje razkošne izložbe, zavalovi pisana množica po bulvarjih, nekateri, da se spočijejo od trudapolnega dela, drugi pa da razkažejo svoje elegantne toalete. Razgledujoče se meščanstvo se zabava, sedeč na terasah kavarn, dame drže v naročjih ljubljene cucke, najrazličnejših pasem in dnevno sem videl, kako jim postrežejo s pivom in drugimi dobrotami. Njihovi bratje pa v teh krajih v obilni meri vlečejo čez dan težko obložene vozičke ali peljejo voz, na katerem sedi njihov gospodar invalid. — Življenje v Belgiji je za nas dokaj poceni. Lepa soba s separatno umivalnico stane n. pr. v velikem hotelu na trgu poleg kolodvora 65 frankov, kar je okoli 100 din. Hrana tudi ni draga, odlikuje jo holandska obilnost in francoska kvaliteta. — Ogledal sem si seveda muzeje. V muzeju stare umetnosti je bila tudi zanimiva razstava Rubensovih skic, ki so še bolj kot slike kazale vso mojstrovo neposrednost. V muzeju moderne umetnosti so me pritegnile slike modernistov vseh narodov, razočarala me je pa belgijska moderna, ki kaže, kljub temu da je na pragu zibelke moderne umetnosti, Pariza, prav malo zanimivosti.

Četudi so potekali naglo prijetni dnevi potovanja, vendar nisem mogel opustiti, da si ne bi ogledal še nekaj krajev v tej državi. Saj so tukaj tako kratke razdalje, zveze pa tako dobre in pogoste, da je zadostovalo le popoldne za bežen ogled modnega kopališča Ostende. Potnikom, ki potujejo iz Bruslja na Angleško, je treba tukaj prekoračiti le nekaj metrov perona in že stopajo na ladjo, da jih popelje v Dover. Ob kolodvoru nudi Ostende sliko velikega trgovskega in ribiškega pristanišča, ob odprtem morju se pa razteza 15 km dolga obrežna promenada, sezidana iz mogočnih kamnov. 10 m pod njo pa teče vzporedno plaža iz finega peska. Tu je seveda valovilo živahno kopališko življenje, a na promenadi so razkazovali sprehajalci svojo bogatijo in eleganco. V ostalem pa: vsa kopališka mesta so enaka.

Večja je bila moja radovednost, ko sem sedel drugo jutro v vlaku, ki pelje v Antwerpen. Iz Bruslja vozi semkaj električni vlak vsakih 25 minut in potrebuje komaj $\frac{3}{4}$ ure. Bila je nedelja in naval občinstva precejšen. Toda razen na sprednji in zadnji zaprti platformi ne sme v vozu nihče stati. Če je preveč občinstva, pošljejo takoj za prvim vlakom še drugega. Zato je potovanje, tudi ob velikem navalu, udobno in nehote sem ga primerjal z našimi nedeljskimi vlaki. Pa še ena stvar me je spominjala na naše kraje: gosta jutrnja megla je ležala nad brabantsko pokrajino. Vendar sem slutil, da bo sonce prodrlo ta gosti zastor. Tedaj sem se spomnil Petra Brühla in prelepega romana Felixa Timmermana, v katerem koraka bodoči slavni slikar v Antwerpen v želji, da se tam posveti umetnosti.

Zanimalo me je primerjati sliko današnjega Antverpna z ono, ki sem si jo ustvaril na podlagi romana. Stare ulice so utegnile svojčas še prav tako izgledati in tako, kot sta danes iz obilnih pivnic udarjala ropot in duh po maslu, na katerem se pečeta meso in kolač, prav tako je moralo biti tudi v Brühlovih časih in tudi tedaj je igra zvoncev oznanjevala ure raz 123 m visoki stolp katedrale, ene najlepših gotskih cerkva Belgije. Takoj nasproti meji renesančni rotovž na prostorni Veliki trg proti zapadu in zabranjuje pogled proti Šeldi, na kateri leži vse polno ladij. Nanje gleda stari Steen, zadnji ostanek starega antverpenskega gradu, ki posega prav v čase ustanovitve mesta, tja v 10. stoletje. 400 do 500 metrov široka Šelda teče počasi proti ravnemu obzorju na severno stran in če zaplovemo po njej, se nam nudijo v najkrajšem času resnične slike Jana Vermeera, Ruijsdaela, Hobbema, van de Veldeja in drugih velikih Flamcev. Dandanes preti pre-rasti moderni Antwerpen starega. Svetovna trgovina ima na Šeldi svoje ladje. Pod njo veže predor oba bregova. Mesto preprezajo široke moderne ulice. Nebotičniki, od katerih ima največji 25 nadstropij, se kosajo s častiljivimi cerkvenimi stolpi. Spomini na preteklost se kopičijo v velikih muzejih, med katerimi prednjači kraljevi muzej lepih umetnosti. Poleg ogromne zakladnice stare umetnosti me je presenetil tudi bogati moderni oddelek.

Sedaj pa naprej čez holandsko mejo.

Mehko sem sedel v luksurioznem samokovinskem pulmanu tretjega razreda. Mimo okna je brzela tipična pokrajina. Ravni, z nasipom obrobjeni kanali prečkajo zelene travnike, ki leže nižje od vodne gladine. Na travnikih se pase črno-bela živina. Tu pa tam stoji mlin na veter, a le pri malokaterem se vrtijo dolge vetrnice. Električna izpodriva moč vetrov in vedno manj je teh značilnih orjakov holandske krajine. Vlak je došel na ogromni, 1465 m dolgi most čez Hollandsche Diep, čez 50 km dolg vdor morja v zemljo, čigar največja širina znaša 2640 m. S ponosom mi je holandski sopotnik pokazal vzporedni, pravkar dograjeni most, namenjen avtomobilskemu prometu. Moderna holandska slika je pred mojimi očmi sledila holandski sliki, ki sem jo do sedaj poznal le po starih mojstrih. Vlak je zopet grmel čez vodovja, sledila so mesta, lične ulice in hiše so obdajale staro gotsko katedralo. Raz vsako hišo je danes vihrala zastava, pisane papirnate verige so bile napete od hiše do hiše, sončne ulice so bile polne slavnostno razploženega vrveža. Otroci so piskali in trobentali, na glavi so imeli pisane klobuke. Nekje sem celo zapazil, kako so sveti trije kralji zavili v hišo. Moj holandski sopotnik je videl, da radovedno opazujem to življenje, pa mi je povedal, da je rojstni dan holandske kraljice in zato velik ljudski praznik, ki se praznuje z vsemogočimi burkami in zabavami. Kraljica je pri narodu silno priljubljena. Baje še bolj njena hčerka, ki se je nedavno poročila z nemškim princem. Nestrpno pričakujejo Holandci bližajočega se veselega dne, ko se jim bo rodil kralj, kajti od leta 1890. jim je kraljevala le ženska.

Se toliko več veselega razploženja je kazalo mesto Amsterdam, kamor sem prispel okrog ene ure popoldne. Ulice polne življenja, godba je bučala vsepovsod. Gostom, ki so sedeli pred kavarnami, se je neprestano nudila menjajoča se slika. Pred občinstvom so nastopali godci, takoj so jim sledili pevci, prišel je mož z dresiranimi psi, akrobata sta pokazala svoje umetnije, pripeljali so ogromen orkestrion, ki je divje tulil, kot da bi mu neprestano nekdo stopal na rep. Tam na vogalu so v krogu stale sestre ne-

kega reda, sredi med njimi je stal harmonij, prednica je potiskala pedale, a sestre so milo prepevale in zavijale oči proti mračnemu se nebu. Gruča je čedalje bolj bučala, ljudje so se držali kar v skupinah pod pazduho, prepevali in mnogi so bili našemljeni. Svet se je zgrnil v restavracije, tam so se mastili pri bogato obloženih mizah ter zalivali s holandskim pivom in renskimi vinom. Spomnil sem se debeluhov iz prej omenjenega Timmermanovega romana in suhecev, katerih potomci so še vedno razkazovali svoje sposobnosti na trotoarju. Spomnil sem se pa tudi živo gostij na Jordaensovih in Jan Steenovih slikah.

Dame v elegantnih plesnih toaletah so hitele na ples, parčki so se pa prevažali v motornih čolnih po vodi grahtov. Ko sem se v noči zbudil, sem od daleč še vedno slišal godbo in bučanje veselice. Zaspana in bleda mi je drugo jutro prinesla sobarica zajtrk v sobo. Holanec je zjutraj zelo veliko, toliko kot njegov sosed Anglež. Izrecno sem zahteval mali zajtrk, kljub temu sem dobil poleg čaja, mleka in štirih vrst kruha še med, marmelado, jajce, sir, surovo gnjat ter sadje. Mesto mi je nudilo drugačno lice kot včeraj. Ulice so bile vse pomite in vse je hitelo na delo. Tu sem prvič videl sliko, ki je tipična za holandsko mesto. Mnogo več kot pešcev je kolesarjev. Vse se vozi na kolesih. Ne držijo se kot pri nas sklonjeni naprej, temveč vzravnani so strumno pokoncu, kar jim dopušča močno dvignjeni volan, spodaj pa enakomerno vrtijo pedale. Veriga kolesarjev je gosta in neprekinjena, kretnje in tempo vožnje so pri vseh enaki in vrsta teh ljudi, ki izgledajo skoraj kot mehanična bitja, se prekine le, toda kot bi trenil, na redarjevo znamenje, ko spusti križajoče se kolesarje čez pot. Policijski red je na ulicah zelo strog, le malemu prestopku sledi vpis v redarjevo beležnico. Fant in dekle se vozita vstric na kolesu. A ko se poslovita, se poljubita in četudi sta zatopljena v poljub, noge ne prenehajo z enakomernim vrtenjem pedalov. Čez kaj časa si bosta kupila dvojno kolo, nad sprednjim kolesom bo sedež za otroka, spredaj bo potiskal on, zadaj ona, a nad zadnjim kolesom bo košara za kužka. To bo čisto v holandskem smislu. Vsepovsod vidimo shrambe za kolesa, ki nosijo napis »rivijelen stalling«. Pri nas imamo »štalo za rivijelee« za enkrat kar po ulicah.

Na Holandskem so cene za nas precej visoke. Cena prenočnine se suče od 3 do 6 goldinarjev za osebo, zajtrk, ki je v hotelu obligaten, stane 1 goldinar, zakosi ali zavečerja se 3 goldinarje z lahkoto. Ne bom vam opisoval mesta in njegovih zanimivosti, ne bom govoril o njegovih značilnih vodnih strugah, grahtih, o mostovih, ki se dajo dvigniti, tudi ne bom našteval ogromnih umetnostnih zakladov, ki so nakopičeni v muzejih. Napravimo le še izlet na obalo Severnega morja. Komaj sem izstopil v Zaandvorthu — tako se imenuje ličen kraj in kopališče —, sem kar požiral sočni morski zrak in po nekaj ovinkih se mi je odprlo široko obzorje. Morje je enakomerno pošiljalo peneče se valovne proge na nepregledno dolgo peščeno obalo, ki se s prav zmernim padcem znižuje v morje. Le malo kopalcev je v hladni vodi in na občutnem vetru. Enakomerno butanje morja še povečuje čudovit mir, ki je razgrnjen čez vso pokrajino, spokojnost diha široko »dūna«, ki se razprostira v ogromni širjavi v deželo, kot tudi izgleda, da dihajo čudovit mir snažne hišice prebivalcev. — Toda, radi ali neradi, zapustimo bogato in drago deželo, pa hajd čez mejo v Düsseldorf, da si ob ginečem času še bežno ogledamo razstavo »Schaffendes Volk«, potem pa mimo Monakova nazaj v Ljubljano.